

ASPECTE ALE „ÎNREGIMENTĂRII ASUMATE” DE SCRITORII ÎN PRESA COMUNISTĂ DIN PERIOADA 1949–1965

Doina Marcu Matei*

Nevoiți să supraviețuiască într-un timp al marilor transformări pe scena politică a lumii, aflați mereu sub amenințarea Cortinei de Fier, scriitorii români au învățat suficient de repede lecția obedienței. Și-au schimbat discursul, au îmbrăcat de nevoie haina exuberanței proletare și au publicat în presă articole, reportaje, poeme, drame și romane după indicațiile prețioase ale realismului socialist. Critica a devenit un instrument de temut care, alături de cenzură, a impus un limbaj de lemn pentru o literatură aflată sub semnul politicului restrictiv. Și totuși, aruncând o privire asupra editorialelor care marcau convulsiv epoca, nu poți să nu constăți cât de mulți oameni de cultură s-au încumetat să-și pună semnătura pe producții literare astăzi îndoielnice. Și-au asumat un timp al terorii și i-au devenit complici.

„Almanahul literar” cu nr. 1 apărea în decembrie 1949, tocmai în preajma sărbătoririi cu mult fast a șaptezeci de ani de viață a „tătucului” popoarelor, I.V. Stalin. Filiala de la Cluj a Uniunii Scriitorilor din România propunea o revistă lunară de cultură în care s-au înghesuit să semneze nume mai vechi sau mai noi, cu rețetarul știut: odă puternicilor zilei, odă muncii, slava partidului, ura înverșunată împotriva capitalismului obtuz, toate acestea în spiritul realismului socialist. În cel de-al doisprezecelea an de la apariție, „Almanahul literar” avea să-și schimbe numele în „Steaua”, în 1961.

Oricum, la nr. 1, anul întâi, sărbătoarea cea mai importantă îl avea în epicentru pe Stalin. De aceea, la pagina a treia, imediat după copertă, Emil Isac scrie un *Omagiu* cu subtitlu: *Scrisoare către Stalin*, adică un poem în care se autoflagelează că nu a fost în stare, într-un trecut incert, decât să vibreze la lucruri puerile și a creat versuri de care nu avea nimeni nevoie. Bineînțeles, cu buze vinete – de regret sau de bătrânețe, nu ne dăm bine, poetul este „fericit să rostească, în extaz, numele „celui mai iubit” dintre dictatori: „Cel ce-ți scrie această scrisoare/a jurat odinioară pe visuri, pe cântece, pe floare [...] Stalin! Azi în loc de palide Muze/Invoc numele tău pe vinetele mele buze”¹. Dar asemeni lui Emil Isac se întrec în ode deșănțate Miron Radu Paraschivescu – *Și iată veni ceasul*, Victor Felea – *Marele prieten* sau Ion Brad care scrie *De la cârma viitorului răspunde*

* Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați; email: doina_marcu_matei@yahoo.com.

¹ „Almanahul literar”, nr. 1, anul I, p. 4.

*Marele corăbier Stalin*². La un titlu atât de lung și de edificator nu putea corespunde decât un poem de largă întindere. Cumva fiind dat ce trebuia dat Cezarului, scriitorii îndrăznesc, ținând să-și amintească timid, că au trecut șase decenii de la moartea lui Eminescu. Radu Trifan semnează articolul *In memoriam. Eminescu după 60 de ani*³. Imperativul „lupta pentru pace” se concretizează în poeme. Victor Felea scrie *Cântec de bucurie* și *Un dans al omului descătușat*⁴. A.E. Baconsky, scrie o poezie năucitoare, dedicată bravei clase muncitoare: *Poezie de dragoste la mutarea în locuință nouă*⁵. Nu lipsesc nici poemele în ritm popular *Roata morii* de Ioanichie Olteanu⁶ sau *Balada cu chiaburul și pândarul*⁷, iar Dumitru Mircea vine în întâmpinare cu lupta de clasă într-o nuvelă: *Răfuiala*⁸. După această dezlănțuire de forțe, Cornel Regman ne obligă să ne oprim la rubrica de *Critică* pentru că titlul ne spune de la sine despre ce retorică este vorba: *Naționalism și Cosmopolitism în Cultura Română*⁹ Miron Radu Paraschivescu ridică în slăvi umanismul de sorginte sovietică – *Despre umanismul sovietic*¹⁰. Dumitru Micu vorbește despre *Moștenirea literară*¹¹ unde nu poate uita despre „minciuna burgheziei”¹² și „cârdășia cu moșierimea”¹³ de care se fac vinovați și unii dintre scriitorii români din trecut. Concluzia autorului vine lapidar și fără drept de apel: „Astăzi ne aflăm în plină muncă de revalorificare a moștenirii noastre literare”¹⁴. Recenziile ocupă un spațiu larg. Într-un singur an, de la momentul abdicării regelui Mihai I, se scriseseră opere „noi”. Marin Preda văzuse ieșind de sub tipar, în noiembrie 1949, nuvela *Ana Roșculeț*, adică 120 de pagini în proză ce se puteau constitui într-un „mic roman sau un mare reportaj” – așa cum vedea, din proprie perspectivă, Radu Trifan¹⁵. Petru Dumitriu publicase *Bijuterii de familie*, la Editura pentru Literatură și Artă a Uniunii Scriitorilor din RPR, și câștigase simpatia criticii, la care, iată, se alinia, încântat și Petre Hossu¹⁶. Dan Deșliu publicase la ESPLA volumul *Goarnele inimii*, dar și un volum îndrăzneț de poezii revoluționare, cu titlul *Poezii*, Editura Scânteia, 1949. Nina Cassian publicase și ea volumul *Sufletul nostru*, tot la ESPLA, 1949. Despre ambii poeți vorbește cu patos

² *Ibidem*, p. 11.

³ *Ibidem*, p. 12.

⁴ *Ibidem*, p. 35.

⁵ *Ibidem*, p. 21.

⁶ *Ibidem*, p. 67–70.

⁷ *Ibidem*, p. 77–78.

⁸ *Ibidem*, p. 37–66.

⁹ *Ibidem*, p. 79–101.

¹⁰ *Ibidem*, p. 115.

¹¹ *Ibidem*, p. 122.

¹² *Ibidem*, p. 123.

¹³ *Ibidem*, p. 124.

¹⁴ *Ibidem*, p. 126.

¹⁵ *Ibidem*, p. 133.

¹⁶ *Ibidem*, p. 128.

Tudor Crișan¹⁷. Entuziasmul constuirii republicii nu putea fi trecut cu vederea de Petre Stoica, care recenzează volumul *Dimineață pe schele*, ESPLA, 1949 și *Poeme pentru 7 noiembrie*, apărut la aceeași editură sub semnătura lui Gavril Mihai¹⁸. Victor Ion Popa publicase *Sfârlează cu fofează* la Editura pentru Literatură și Artă, 1949 și recenzia în tonuri calde o realizează prompt, Haralambie Grănescu.

Dacă aruncăm o privire retrospectivă la modelul editorial al aceleiași reviste, la peste un deceniu distanță, găsim mai întâi numele schimbat – „Steaua” –, dar și o mai abundentă creație conformă cu metoda realismului socialist. În cele 130 de numere apărute se formase deja o „elită” capabilă să scrie la comanda politică. Dumitru Radu Popescu este o figură de marcă. El scrie, în rubrici electorale, piese de teatru, reportaje. Umăr la umăr se află și Ion Băieșu, Eugen Barbu, Aurel Rău, Veronica Porumbacu, Maria Banuș, Petre Sălcudeanu, Ioan Alexandru, Mircea Tomuș, Al. Andrițoiu, Lucian Blaga, ieșit cumva din turnul său de fildeș. D.R. Popescu scrie piesa de teatru *Carmen, cei patru soldați și căpitanul*¹⁹, nuvela *Ploaia albă*²⁰, în care prezintă seceta ce a distrus viețile țăranilor în 1947, dar și ploaia binefăcătoare ce a salvat – natural – vieți. Apoi vorbește despre agricultura științifică în schița *Mădăraș – Jurnal de colectivist*²¹. Cochetează și cu versurile scriind *Căruța cu mere*²². Poezia se regăsește în toate numerele anului 1961 sub mixtura pozitivistă a elanului tineresc și a revoluționarismului angajat: *Blocuri pe litoral* – poem de Aurel Rău²³, Leonida Neamțu – grupaj de versuri²⁴, Maria Banuș – *Și mărul și pâinea*²⁵, din nou Leonida Neamțu – *Sclipiri de aur vagabond*²⁶, Victor Felea – *Doftana*²⁷, Constantin Abăluță – *Proiect de poem*²⁸. Pentru că tinerele talente trebuiau descoperite, apare un nou profil poetic – Ioan Alexandru²⁹. Îl regăsim din nou în paginile revistei³⁰ cu două poeme *Autumnală* și *Zugravul*, iar în decembrie apare poemul Elisabetei Orzescu, *Vorbesc pentru pace*³¹. Alături de cei tineri, Tudor Arghezi publică *Lucefer!*³², iar Lucian Blaga publică *Catrenele dragostei* în 10 strofe. „Dragă-mi este dragostea /bântuită de sprâncene/de sprâncene

¹⁷ *Ibidem*, p. 135–137.

¹⁸ *Ibidem*, p. 138.

¹⁹ „Steaua”, nr. 1(131), anul XII, ianuarie 1961, p. 27.

²⁰ „Steaua”, nr. 3(133), martie 1961, p. 76.

²¹ „Steaua”, nr. 6(136), iunie 1961, p. 4.

²² „Steaua”, nr. 11(141), noiembrie 1961, p. 65.

²³ „Steaua”, nr. 3(133), martie 1961, p. 6.

²⁴ „Steaua”, nr. 5(135), mai 1961, p. 21–23.

²⁵ „Steaua”, nr. 4(134), aprilie 1961, p. 6.

²⁶ „Steaua”, nr. 6(136), iunie 1961, p. 13.

²⁷ „Steaua”, nr. 10(140), octombrie 1961, p. 32.

²⁸ „Steaua”, nr. 11(141), noiembrie 1961, p. 68.

²⁹ „Steaua”, nr. 6(136) iunie, 1961, p. 60.

³⁰ „Steaua”, nr. 10(140) octombrie 1961, p. 69.

³¹ „Steaua”, nr. 12(142) decembrie 1961, p. 4.

³² „Steaua”, nr. 6(136), iunie 1961 p. 3.

pământene/lungi, pieziș răsăritene”³³. În nr. 7(137) iulie 1961, apare din nou semnătura lui Lucian Blaga sub două poeme *Stihuitorul* și *Văzduhul semințele mișcă*³⁴. De fapt, acest număr de iulie are pe copertă profilul lui Sadoveanu, care tocmai primise „Premiul internațional Lenin pentru întărirea păcii între popoare”. La un așa eveniment reacționează și Ion Agârbiceanu care scrie articolul *Bucurie și mândrie nouă*³⁵ închinat marelui scriitor care văzuse – nu-i așa? – primul, strălucirea luminii care venea de la Răsăritul comunist. Peste câteva luni, în octombrie 1961 marele vizionar avea să se stingă. Revista publică necrologuri pe pagini întregi: Aurel Rău – *Despărțire de Mihail Sadoveanu*³⁶, Ion Vinea – *Bronzul cel veșnic*³⁷. În noiembrie este publicată și ultima fotografie a scriitorului, făcută în 14 octombrie 1961 în compania scriitorului socialist Rafael Albert, celui din urmă publicându-i-se și poemul *Matadorul*. Luna septembrie este închinată lui Bacovia, poetul trist și total nepregătit pentru viață, așa cum îl vedea soția, Agatha Bacovia. Apoi toate revin în nota firescului. *Critica literară* își îndreaptă atenția asupra unui nou roman „din lumea petrolului”. E vorba de Nicolae Țic care publicase la Editura pentru Literatură, romanul *Anii tineri*³⁸. Petre Săculdeanu a publicat sub umbrela aceleiași edituri *Front fără frontiere* în care este prezentată „o gospodărie agricolă pe drumul consolidării socialismului, așa cum prezintă opera”³⁹ recenzorul V. Mihai. Virgil Ardeleanu scrie o cronică despre *Balul intelectualilor* – un roman al provinciei din Transilvania, scris de Ștefan Luca⁴⁰. Perpessicius se încumetă să recenzeze vol. VI din *Opere* – M. Eminescu, sub titlul *Eminescu și folclorul*⁴¹. Ceva mai devreme, în august, D. Cesereanu focalizează atenția cititorilor asupra operei lui Mihai Beniuc – *Materia și visele*⁴², iar în luna aprilie, Mircea Tomuș face considerații pertinente, la vremea respectivă, despre *Aspecte ale dezvoltării literaturii noastre noi*⁴³, iar în iunie Ion Lungu se încumetă să analizeze *Complexitatea caracteriologică a personajului în romanul industrial contemporan*⁴⁴. Mircea Tomuș revine tenace în paginile revistei cu note critice la versurile argheziene – *Poezie și aspirație* – recitind poezia lui Arghezi⁴⁵. Eugen Barbu scrie schița *Un pumn de caise* cu note surprinzător de lirice în comunicarea dintre țărâncă Ana și ocașul umanizat de condiția sa extremă⁴⁶, dar și *Două parodii* – una închinată

³³ „Steaua”, nr. 5(135), mai 1961, Strofa I, p. 24–25.

³⁴ „Steaua”, nr. 7(137), iulie 1961, p. 44.

³⁵ *Ibidem*, p. 11.

³⁶ „Steaua”, nr. 10(140), octombrie 1961, p. 23.

³⁷ *Ibidem*, p. 15.

³⁸ „Steaua”, nr. 6/136, iunie 1961 p. 78, de V. Ștefan.

³⁹ „Steaua”, nr. 7(137) iulie 1961, „Viața cărților”, p. 77.

⁴⁰ *Ibidem*, p. 62.

⁴¹ *Ibidem*, p. 64.

⁴² „Steaua”, nr. 8(138), p. 69.

⁴³ „Steaua”, nr. 4(134), p. 84.

⁴⁴ „Steaua”, nr. 6(136), p. 25.

⁴⁵ „Steaua”, nr. 5(135), p. 14.

⁴⁶ „Steaua”, nr. 9(139), septembrie 1961, p. 41.

lui Marin Preda – prima intitulată *Înghesuieți* și cea de-a doua rezervată lui Tudor Mazilu, numită *Tenis de masă*, în care se ghicește pasiunea pentru sport a scriitorului⁴⁷. Ion Băieșu publică două schițe – *Apel general* și *Omul care a văzut moartea*⁴⁸. În iulie publicase schița *Doi oameni într-unul*⁴⁹. Redacția revistei observă apariția unor tineri condeieri, cum ar fi Petre Stoica și Matei Călinescu, și le acordă spațiu de exprimare sub genericul *Stele*⁵⁰. Dacă în aprilie Veronica Porumbacu „vorbea” cu un zidar în versuri heuripiste, în decembrie Nagy Istvan publica un fragment de roman – *Tăticule, aș avea o întrebare*⁵¹. Ultimul număr, din decembrie 1961, este dominat de gânduri de rememorare a traseului literar. Veronica Porumbacu are curajul să scrie în proză despre *Speranță și certitudine* – gânduri despre menirea scriitorului comunist⁵². Și scriitorii de expresie maghiară au curajul de a publica fragmente de roman. Varadi Zsuzsa publică *Feciorii lui Kari* – în care sunt prezenți tinerii, fabrica, producția și, desigur, UTM⁵³, factorul cheie al întregii dinamici revoluționare.

Revista „Tânărul scriitor” a apărut în ianuarie 1952 și și-a încetat activitatea în decembrie 1957, având rolul precis de a dezvolta mișcarea culturală românească și a impune metoda realismului socialist în literatură. S-a vrut a fi un far în oceanul de obediență care trebuia să devină o a doua natură pentru persoana fizică a scriitorului „nou”. Când s-a considerat că și-a încheiat menirea, revista a dispărut din peisajul editorial, dar nume noi se impuseseră deja în mentalul colectiv. Ianuarie 1952 era de departe anul „centenarului Caragiale”. Se împlineau 100 de ani de la nașterea dramaturgului și pe coperta a doua este litografiat portretul acestuia, apoi un afiș al spectacolului de debut al *Noptii furtunoase*. Aproape cu duioșie este citit acesta astăzi: „Theatrul Național/Societatea Dramatică/Română/Anunță la 3 noembrie 1883 – *Noaptea furtunosa* (sic!) sau *Numărul 9* – comedie în 4 tablouri de D-nu I.L. Carageali (sic!)”. Nu se uită nici a se menționa revista „Moftul român” a cărui director a fost autorul, iar Mihai Gafița prezintă *Câteva din învățămintele operei lui Caragiale* într-un stil democratic în care se recunoaște limbajul de lemn care va străbate timp de șapte ani paginile periodicului: „Opera lui Caragiale ni se înfățișează astăzi ca purtătoarea a unei concepții înaintate asupra datoriei de a smulge vâlul cu care burghezia și moșierimea încercau să ascundă adevărul [...]” scrie, rezonabil cu opera, criticul, iar în încheiere punctează dezideratele partidului: „Tinerii scriitori ai Republicii Populare Române se formează în condițiile luptei pentru socialism, care este în fapt o înverșunată și ascutită luptă de clasă”⁵⁴. Sub genericul *100 de ani de la nașterea lui Caragiale* este publicată schița

⁴⁷ „Steaua”, nr. 7(137) iulie 1961, p. 40.

⁴⁸ „Steaua”, nr. 11(141), p. 72–74.

⁴⁹ „Steaua”, nr. 7(137), p. 31.

⁵⁰ „Steaua”, nr. 11(141), p. 65.

⁵¹ „Steaua”, nr. 4(134), p. 84.

⁵² „Steaua”, nr. 12(142), p. 2.

⁵³ *Ibidem*, p. 11.

⁵⁴ „Tânărul scriitor”, anul I, ianuarie 1952, p. 3–5.

*Ion*⁵⁵, unde „Caragiale înfierează arta putredă a burgheziei... a întruchipat caracteristicile poporului: dârzenie, convingerea fermă că adevărul nu poate fi ascuns”, că el va ieși „la lumină”, chiar dacă... „Un măgar de prăsilă, – „vestit cântăreț în Apus”, a fost „bătut de cei cărora le-a strigat adevărul în față”.

La paginile următoare, Teodor Vârgolici face o concesie ochiului vigilent al dominantei sovietice și amintește de comemorarea a 100 de ani de la moartea scriitorului rus Gogol – *Opera unui înflăcărat apărător al poporului*⁵⁶. Veronica Porumbacu își vede publicat din nou articolul *Între imitație și creație*, – care apăruse în nr. 2 al „Vieții românești”, în februarie 1952 – motivația retipăririi fiind, probabil, ideea de bază cu care jonglează poeta subtil: „Poetul care se respectă trebuie să cunoască în primul rând prezentul”⁵⁷, adică prezentul revoluționar. În consolidarea ideii se publică articolul lui V. V. Maiakovski *Cum se scriu versurile*, adevărată carte de căpătâi pentru cei care vor să adere la statutul de poet tribun al epocii: „Nu dau reguli după care cineva să devină poet, să scrie versuri. Nici nu există asemenea reguli. Poet este acela care creiază (sic!) aceste reguli poetice”⁵⁸. Și totuși, renumitul poet rus conturează *Concluzii* în 12 puncte, în care recunoaște regulile ... inexistente, botezate „pași” de urmat, care ar fi: 1) ramura de producție (literară) foarte grea; 2) studiul procedeeleor; 3) noutatea; 4) munca poetului trebuie să fie zilnică; 5) să existe un „caet” de notițe; 6) să simți „limpede” centrul evenimentelor; 7) poetul trebuie să trăiască în centrul evenimentelor; 8) trebuie „zdrobită în țândări povestea artei apolitice”; 9) nimicirea „caracterului de improvizatie”, de unde rezultă că arta este „producție”; 10) perfecționarea proceselor literare; 11) felul de viață al poetului „influențează asupra creațiunii”; 12) „Scriitorii – noi, cei de la frontul din stânga artei [...] suntem singurii care vrem să dezvăluim secretele” [realității]⁵⁹.

Odată stabilit comandamentul de lucru, tânărul scriitor poate purcede la creionarea „literaturii noastre noi”. Versurile scrise de Șeli Abramovici – membră a Cenaclului literar „Al. Vlahuță” – din Bârlad poartă titlul care dă fiori cititorului: *Așa a spus Stalin* – „Va fi război, ori nu va fi?/ Setoasă întrebare/ ...Răspuns-ai că-l putem opri/ Căci fiarele-s puține.”⁶⁰, iar Paul Diaconescu, student al noii Școli de Literatură și Critică Literară „Mihai Eminescu” scrie poemul *Rădăcina*: „Stejarul fără rădăcină/ Nu va crește nici în veac” (pagina 32) deși nu este prea clar despre care stejar este vorba. Alt student de la amintita școală, Petre Dragu, scrie un poem emoționant despre o fetiță, Nușa, care-și oferă singura păpușă copiilor din ... Coreea, aflată în război cu „imperialiștii” – „Fuge, sboară Nușa/ Ca și rândunica:/ Sub palton păpușa,/ După ea, pisica”⁶¹. Și ca tabloul să fie complet, apare și

⁵⁵ *Ibidem*, p. 9.

⁵⁶ „Tânărul scriitor”, nr. 3–5, 1952, p. 12.

⁵⁷ *Ibidem*, p. 19.

⁵⁸ *Ibidem*, p. 26.

⁵⁹ *Ibidem*, p. 31.

⁶⁰ *Ibidem*, p. 32.

⁶¹ *Ibidem*, p. 33.

muncitorul-poet, muncitorul zugrav, capabil să scrie versuri și „publică pentru prima oară”, la pagina 33, poemul *Ioana-mașinista*. Alexandru Lazăr, participant „activ” la Cenaclul „D. Th. Neculuță” din București scrie: „Oprește trenu’n gară fluierând/ Mecanicul e-o fată roșcovană/ Vagoanele sunt atâtea, că te miri/ Și toate cu cărbuni sunt încărcate [...] Privește moșu-n urma lui zâmbind;/ E fata lui, Ioana-mașinista”.

Problemele lingvistice sunt luate în vizor de I. Coteanu. În articolul *O mai mare atenție studiului gramaticii și a vocabularului*⁶² face apel la lucrările în domeniu ale... tovarășului Stalin, mare maestru în implementarea marxismului în lingvistică! Dumitru Micu se întoarce în Orașul Stalin pentru că trebuie *Să cunoaștem bine adevărul vieții, pentru a putea să scriem despre viață*⁶³, adăugând că „În primul rând există destui [tineri] poeți și prozatori talentați, dornici de a sluji prin scrisul lor lupta celor care muncesc”⁶⁴.

Analiza activității desfășurate de membrii cenaclurilor literare devine brusc prioritară. Aceștia trimit rapoarte bine întocmite pentru a arăta că pepiniera scriitoricească dă roade. La rubrica *Față în față* se grăbește să scrie Gheorghe Tomozei, corespondent din Târgoviște, membru al Cenaclului literar „Al. Sahia”, arătând un spirit militant și un ton combativ: „Să arătăm iubirea în tot farmecul ei, ca iubirea lui Mitrea Cocor cu Nastasia, sau a lui Beridze cu Tania Vasilenko din *Depart de Moscova*”. Gheorghe Tomozei îl critica pe poetul Ion Popescu pentru că acesta se făcuse vinovat de faptul că scrisese versuri elegiace, că nu se simțea bine în tinerețea lui nătângă, în lumea înconjurătoare aflată în transformări de neimaginat. Interesant este răspunsul redacției, adică la nota adăugată în subsolul articolului: „Greșelile de mai sus pe care tov. Gheorghe Tomozei ni le-a comunicat, nu privesc numai pe autorul lor, tânărul Ion Popescu, ci mai ales biroul cenaclului «Al.Sahia» din Târgoviște, care nu s’a îngrijit să-l îndrumeze temeinic”. Se pusese punctul pe i. Biroul de partid trebuia să vegheze la producția literară, așa cum îndrumase Maiakovski.

Numărul 6 al revistei „Tânărul scriitor” apare în aprilie 1952. Chiar de la pagina 1 apare un articol care făcuse valuri în „Scânteia” cu nr. 2271, din 13 februarie 1952, și care pune acut problema „rebuturilor” din producția literară. Acest articol semnat de Sergiu Fărcășan și Sorin Moldoveanu pune pe tapet necesitatea „educării” oamenilor muncii în spiritul de partid. „În opera de educare comunistă a oamenilor muncii, literatura este chemată să dea partidului un imens și prețios ajutor. Literatura nu are voie să rămână în urma vieții”⁶⁵. N. Stoian se întreabă, la pagina 5, câți „stahanoviști avem în scris?” Ca răspuns, apare imediat un poem scris de Doina Ciurea, elevă în clasa a IX-a, care se numea, sugestiv, *Primul vers*, apoi *Poeme dedicate lui Belloianis*, scrise de Mircea Secară sau Gelu

⁶² *Ibidem*, p. 23.

⁶³ Argumentează la p. 44.

⁶⁴ *Ibidem*, p. 44.

⁶⁵ În *Împotriva rebuturilor în literatură*, „Tânărul scriitor”, nr. 6, aprilie 1952, p. 1.

Oproiu: „Bat mii de plicuri la călăi în ușa:/ «Să fie scos din ocnă și cătușă!»”⁶⁶. Dar militantul grec a fost executat alături de alți opt comuniști.

Continuă campania de popularizare a activității cenaclurilor literare. La rubrica *Îndrumări literare* semnează Eugen Frunză, la pagina 17: „Dragi tovarăși din Cenaclul «Roșiorii de Vede»”. Scriitura sa este entuziastă și „indicațiile” pe măsură: „Da, tovarăși, scrieți despre viață, despre oamenii înaintați pe care-i întâlniți, despre faptele lor luminoase.” La pagina 18, Miha Dragomir se declară și el încântat de poezia unei anume „Tovarășă Florica Petrila”, căreia îi trimite o scrisoare deschisă, plină de... indicații. *Să învățăm de la clasici!* scrie lozincard Lucia Olteanu despre „Exemplul lui Ostrovski pentru cei tineri”. Acesta a învins ruina sufletească și trupească, foamea, frigul și mai ales boala cumplită care l-a măcinat pentru a se identifica sublim cu Pavel Corceaghin (*Așa s-a călit oțelul*), cel care avea să devină model de luptă revoluționară și dârzenie exemplară⁶⁷. Georgeta Horodincă îl aduce în prim-plan pe Ion Creangă, cel care „a fost învățătorul lui Mihail Sadoveanu” – pentru că și românii aveau drept la clasicii lor⁶⁸. Vasile Nicorovici completează rubrica *Întrebări și răspunsuri* aducând în atenția tinerilor scriitori în formare răspunsuri pertinente despre tema și ideea operei literare, care, se pare, dădeau bătăi de cap zugravilor ce băteau la porțile afirmării în literatura „nouă”. Ia ca model *Mitrea Cocor* – opera arhicunoscută a lui Mihail Sadoveanu și stabilește cele două mari direcții. „Tema operei este lupta țăranimii contra exploatării” iar „ideea este conducerea partidului în schimbarea realității istorice”⁶⁹.

În plină vară, iulie 1952, apare numărul 8 al revistei, cu multe poeme ale unor poeți care azi nu ne mai spun nimic. Tinerele speranțe de atunci au alunecat în anonim. Abia la pagina 15 recunoaștem numele lui Sütő András, care publică o schiță în proză: *Cum a ajuns pe scenă „Mireasa desculță”*, apoi, la pagina 18, un poem dulceag de Rusalin Mureșanu, în 12 distihuri *Doi tineri*, – cu platitudini de genul: „Zâmbesc doi tineri în apus de soare/El e mecanic, ea e țesătoare”. Cireașa de pe tort este, de departe, poemul în ritm popular *Și-apoi ce?* scrisă de sergentul Emil Pascal, care în pauza dintre două instrucții militare are timp să scrie poezii iubitei, dar să le trimită și redacției „Tânărul scriitor”: „Și de-o fi în toamna asta/ Peste-o lună, peste două/ Ne-om lua și’n ciuda lor/ Vom începe-o viață nouă”⁷⁰. Îndrumările literare revin în forță. Eusebiu Camilar îl sfătuiește pe tânărul scriitor din Galați, Viorel Dumitriu, să se ferească de „idealizare”⁷¹. Al. Jebeleanu analizează la pagina 26 activitatea cenaclurilor minorităților naționale din Timișoara, iar Dumitru Mircea revine la subiectul unei opere literare⁷². În nr. 7 (mai–iunie 1952),

⁶⁶ În *Lui Belloianis, veșnică glorie!*, p. 4–5.

⁶⁷ *Ibidem*, p. 19.

⁶⁸ În *Povestitorul din Humulești*, p. 22.

⁶⁹ *Ibidem*, p. 27.

⁷⁰ *Ibidem*, p. 23.

⁷¹ În scrierea sa *Minunea*.

⁷² În *Despre subiectul operei literare*, p. 28.

revista pare interesată și de segmentul cinematografie. La pagina 12 Geo Bogza afirmă clar că doar „veridicitatea faptelor prezentate” poate da credibilitate actului cinematografic documentar și este o „datorie de onoare” a scriitorilor „să contribuie la dezvoltarea producției noastre naționale de filme documentare”⁷³.

Se desfășoară o campanie intensă, aproape agresivă, de „înscieri pentru Școala de Literatură și Critică Literară «Mihai Eminescu»” sub privirea vigilentă a lui Mihail Sadoveanu care, mai mult, trimite o scrisoare tovarășului Gh. Gheorghiu-Dej din partea Uniunii Scriitorilor din RPR în care îl asigură că traseul literaturii române se află pe drumul cel bun. Președintele Marii Adunări Naționale își încheie scrisoarea cu o urare scrisă cu majuscule: „Trăiască marele stegar al păcii!” Ca dovadă că scriitorii nu stau degeaba, Tita Chiper, studentă a Școlii de Literatură, scrie o schiță în proză *În căutarea eroului pozitiv*⁷⁴, și tot o schiță în proză scurtă scrie și Gh. Tomozei⁷⁵. Aurora Cornu semnează versuri: „Un fluviu uriaș de bucurie,/ Parcă-și revarsă valurile, tânăr,/ Printre drapelele roșii se mlădie/ Câte-un copil săltat voios pe umăr”. Poeta își încearcă pana scriind despre vizita unui francez socialist care asistă la un întâi de mai muncitoresc pe meleaguri românești. Francezului i se umezesc ochii de bucuria izbânzii revoluționare⁷⁶. Mai sobru, Mihail Novicov trimite o scrisoare deschisă membrilor Cenaclului „Al. Sahia” din Câmpulung-Muscel, unde indică tuturor să scrie „fără imitații” și este zgârcit cu încurajările „deșarte”⁷⁷. Nelu Oancea trimite o notă din Galați către redacție în care arată că în Orașul de la Dunăre s-au scris 95 de poezii, 3 nuvele, 1 roman și 6 scenete. Corespondentul încheie astfel: „Și în centrul dunărean Galați, cu sprijinul Partidului, s-a inițiat un concurs literar”. Rezultatele s-au văzut⁷⁸.

„Tânărul scriitor” al anului 1957 se tipărește, în ultimul său an de apariție, sub bagheta de conducere a unui colectiv de redacție reductibil. D. Botez (redactor-șef), Haralamb Zincă (redactor-șef adjunct), A. Martin (redactor-șef adjunct) au alături pe academicianul Cezar Petrescu, plus Vladimir Colin, Lucia Demetrius, Mihai Dragomir, Nicolae Tăutu, Eugen Frunză.

În februarie 1957 se împlinesc cincizeci de ani de la momentul 1907. Răscoala țărănească este readusă în memorie de Cezar Petrescu⁷⁹. Francisc Munteanu scrie schița *Domnul David*⁸⁰ în care apar evreii, ghetoul, sacrificiul domnului David căzut sub vraja unei oarecare d-re Nelly, iubitoare de aur. Iubirea lui sinceră și patima banului din partea femeii îl vor duce pe eroul cu numele regelui David direct în camerele de gazare naziste. Ion Băieșu semnează schița *Pământ desțelenit*

⁷³ În *O datorie de onoare*, p. 12.

⁷⁴ *Ibidem*, p. 7.

⁷⁵ *Poezia*, p. 10.

⁷⁶ În *vizită*, p. 11.

⁷⁷ În *Din viața cenaclului*, p. 29.

⁷⁸ *Ibidem*, p. 29.

⁷⁹ *Acum o jumătate de veac*, „Tânărul scriitor”, nr. 2, febr. 1957, p. 3.

⁸⁰ *Ibidem*, p. 13.

(volumul II), Profira Sadoveanu scrie amintiri despre *Împărăția apelor*⁸¹. Teodor Vârgolici face însemnări despre viața și povestirile lui Panait Istrati, Mircea Zăciu recenzează volumul lui D. Almaș *Alei, codrule fârtate*⁸². Rubrica *Început de drum* îi este rezervată lui Sorin Titel⁸³. O secvență de proză scrie Al. Andrițoiu⁸⁴, alături de versuri semnate de Nicolae Stoian⁸⁵, Petre Ghelmez⁸⁶, Rusalin Mureșanu⁸⁷, Petre Stoica⁸⁸, Emilia Căldăraru⁸⁹. Următoarele numere sunt calibrate pe decoperirea de noi talente literare. În martie (nr. 3) Paul Everac prezintă *Generalul*⁹⁰, în august (nr. 8) este prezentă Constanța Buzea, tânără poetă cu poeme pe măsură: *Tinerete și Moment*⁹¹. Rubrica *Început de drum* rămâne o constantă pe tot parcursul anului editorial. Cronica literară, alături de cea dramatică sau ritmată, coexistă alături de însemnări critice semnate de Perpessicius, Eugen Simion, Aurel Martin, Al.Piru sau Ion Dodu Bălan, Ion D. Sîrbu. În luna mai apare necrologul pentru Camil Petrescu, iar în iunie alt necrolog pentru George Bacovia. Aurel Martin scrie *Marginalii la poezia lui Camil Petrescu*⁹², după ce, în mai, se ocupase cu sârg de Laurențiu Fulga – *De la Straniul paradis la Eroica*⁹³ referindu-se acum la volumele lui Victor Tulbure (*Vara fierbinte* – apărut la Editura Tineretului, 1956) și Aurel Rău⁹⁴. Ion D. Sîrbu apreciază pozitiv *Hanul de la răscruce*, piesa de teatru a dramaturgului Horia Lovinescu⁹⁵. Teatrul are reprezentare de factură istorică. Eusebiu Camilar își vede publicat actul al doilea din piesa *Valea-Albă*⁹⁶, ceea ce aduce apoi și câteva note personale ale Profirei Sadoveanu despre profilul lui Ștefan cel Mare în piesele dramatice⁹⁷.

Anul 1957 a avut un iulie neobișnuit de călduros, dar canicula extremă nu a împiedicat detașamentul de poeți tineri să scrie despre tinerețe, festivaluri, păduri și iubire. Chiar titlul generic, *Odă tinereții*, obligă poezii să se conformeze și o fac cu destoinicie. Al. Andrițoiu (*Iubire*), Florin Mugur (*Festivaluri*), Cezar Baltag (*Trecea pe stradă tinerețea mea*), M. Negulescu (*Despărțire și Ascuns e freamătul*

⁸¹ *Ibidem*, p. 32.

⁸² *Ibidem*, p. 103.

⁸³ *Ibidem*, p. 62.

⁸⁴ *Întâmplarea cu alchimistul*, p. 27.

⁸⁵ *Devotat acestei țări*, p. 32.

⁸⁶ *Salcia. Seară de iarnă*, p. 35.

⁸⁷ *Biciul*, p. 44.

⁸⁸ *Regret*, p. 45.

⁸⁹ *Mărturisiri*, p. 47.

⁹⁰ *Ibidem*, p. 52.

⁹¹ *Ibidem*, p. 58.

⁹² „Tânărul scriitor”, nr. 6, 1957, p. 2.

⁹³ *Ibidem*, p. 85.

⁹⁴ *Focuri sacre*, București, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1957.

⁹⁵ „Tânărul scriitor”, nr. 4, aprilie, 1957, p. 73–76.

⁹⁶ „Tânărul scriitor”, nr. 5, mai, 1957, pp. 3–24.

⁹⁷ *Ibidem*, p. 30.

pădurii), Gheorghe Tomozei (*Noaptea la Ada Kaleh*⁹⁸) au ca tovarăși de drum alți poeți – Valeriu Gorunescu, N. Stoian sau Traian Coșovei. Acesta din urmă își amintește de orașul-erou Hiroshima (*Cânta Hiroșima* – p. 3–6). Se apropie vertiginos numărul final, din decembrie 1957 și, natural, atenția lumii literare se îndreaptă spre sărbătorirea a zece ani de la preluarea puterii de către dictatura proletară. Scriitorii se întrec a construi cu osârdie rime reușite, sintagme noi, înălțătoare, demne să traverseze veacurile care vor veni.

Petru Vintilă scrie un poem apoteotic: *Cântare Republicii*⁹⁹, din care se simte strădania și iubirea: „frumoasă, totdeauna ai fost frumoasă, o, patrie a mea!”. Apoi versurile curg ca o incantație: „Fără moarte este sufletul tău, așa cum el trăiește/ în stâlpii de piatră de la Hurez.../ în versul lui Mihai de la Ipotești/ în cuvântul vrăjitoresc al lui Nică la Humulești,/ în arcușul uluitor al lui George Enescu./ în trupul comunistului zdrobit sub zidurile Doftanei...”. După o așa călătorie pe tărâmurile culturale românești, autorul își amintește că se împlinesc zece ani de la abdicarea regelui și concluzionează: „Coroana regală și-a pus-o pe fruntea-i înaltă./ regele nou, poporul! Țara întregă se aseamnă cu chipul unei fete frumoase. Poemul se numește *Zi*¹⁰⁰. „Dimineața ochii tăi sunt clari/ca fereastra cerului senină,/două picături de rouă mari/pe o floare albă de gherghină”, iar Ion Brad face o călătorie pe Câmpia Libertății¹⁰¹. Prieten bun, Gheorghe Tomozei nu poate uita de faptul că se împlinea un an de la moartea lui Nicolae Labiș¹⁰². Mihail Cruceanu și Ion Marin Sadoveanu îi urează criticului Tudor Vianu o viață lungă la împlinirea vârstei de șaptezeci de ani¹⁰³. Aurel Martin se oprește la ultima apariție a operei lui Eugen Barbu – *Pe-un picior de plai...* – cu concursul ESPLA/1957 – iar articolul critic poartă un titlu sărbătoresc, conform momentului – *Elogiul patriei*¹⁰⁴. Eugen Barbu e metaforic și reflexiv [...] Așadar: oameni, peisaj, localități, obiceiuri, atitudini, istorie, revoluție socialistă [...] și „corolar” al tipologiilor sociale în *Groapa* [...] „Scriitorul adevărat are suflet de copil, mai ales poetul ...”. Ca să nu fie singular, Aurel Martin este susținut de Teodor Vărgolici – care dezvoltă ideea de republică, reflectată în presa românească din secolul trecut, apărută prin prezența deosebită a lui Bălcescu și a pașoptiștilor¹⁰⁵, dar și de Al. Hanță care descoperă *Atitudini antidinastice* în opera lui Tudor Arghezi¹⁰⁶. Versurile lui Mihai Negulescu¹⁰⁷, un fragment din romanul *Mansarda nebunilor* de George Nistor¹⁰⁸

⁹⁸ *Ibidem*, p. 15.

⁹⁹ „Tânărul scriitor”, nr. 12, decembrie, 1957, p. 3.

¹⁰⁰ *Ibidem*, p. 21.

¹⁰¹ *Ibidem*, p. 20.

¹⁰² „Tânărul scriitor”, nr. 12, p. 89, *Amintirea poetului*.

¹⁰³ *Ibidem*, p. 70.

¹⁰⁴ În nr. 12, decembrie, p. 76–79: *Reporter* – dacă noțiunea e suficient de cuprinzătoare.

¹⁰⁵ *Ibidem*, p. 91, *Însemnări critice*.

¹⁰⁶ *Ibidem*, p. 96.

¹⁰⁷ *Ibidem*, p. 45.

¹⁰⁸ *Ibidem*, p. 39, fragment cu titlul *Căsuța cu trei morți*.

sau poemul prea suav *Creanga înflorită* – pentru a fi scris la 9 decembrie 1956, la Galați, de către Valeriu Gorunescu – nu pot atenua dușul rece provocat de anunțul redacției, de pe ultima pagină, dar care spune totul cititorului care a avut timp să o ajungă: „Cu numărul de față, revista noastră își încetează apariția. Înființată în 1952, când se simțea nevoia unui periodic, și-a îndeplinit vreme de șase ani rolul ce-i revenea în procesul de dezvoltare a noii noastre culturi” – Semnat: „Tânărul scriitor”.

„Gazeta literară” a anului 1957, organ săptămânal al Uniunii Scriitorilor din RPR, oferă unei întregi „armate” de oameni de litere posibilitatea să se afirme. Critici, poeți, romancieri, dramaturgi se încolonează cuminte în rândurile celor care vor să fie cunoscuți în plan literar, să-și exprime ideile oportuniste, să-și critice reciproc părerile în virtutea dreptului la replică, să propună teme noi, să ia atitudine față de alunecările în schematism, formalism, intimism. De ce au făcut-o? De ce acceptau compromisul? Oare au crezut sincer în supremația noii orânduiri sau, mai curând, speriați de trecerea timpului au înțeles că riscau să intre într-un con de umbră vecin cu neființa, în anonimat. Numele pus în la sfârșitul paginii scrise, a unui roman, ziar, revistă le asigura un rol mai important sau mai obscur în galeria elitei vremii. După Revoluția din '89 s-a constatat că literatura de sertar nu prea exista. Cei care au putut să plece din țară au devenit lideri de opinie în editorialele străine, dar, cu trei decenii în urmă, în paginile editorialelor românești se sărbătorea cu mare entuziasm Ziua Republicii.

Tânărul poet Alexandru Andrițoiu publica în 31 ianuarie 1957 poemul *30 Decembrie*¹⁰⁹, în care denigrează monarhiile istorice: „Unde-s domnii din Versailles/ și temutul rege Soare/Unde-o fi Frantz Josef crai?! Dar crăiasa-i cu odoare?! ...Ce folos că i-au ascuns/ piramide reci sau cripte – / Manechini sau absoluți/ vremea v-a lovit cu palma/ Am ieșit, la miting, gol/ dar cu frunte-olimpiană/ să dau scepstrul rostogol/ și regala panoramă”¹¹⁰. Demostene Botez scrie poemul *Întâlnire*¹¹¹, odă închinată muncitorului român – croitor, cizmar, zidar. Interesant este să descoperim drama poetului complexat de nuditatea foii de hârtie, pe care el, bietul, trebuie să scrie despre măreția muncitorului, constructor al ordinii noi. Demostene Botez găsește sintagma salvatoare, pancarta pe care s-o agațe de gâtul muncitorului român – „un zeu bun și uman”¹¹², palpabil și mereu la îndemână, nu precum zeii răi și absoluți, lipsiți de umanitate, ca în vechile tragedii grecești: „Și foaia asta albă de hârtie/ Creionul de grafit, cu care-am scris/ Îndelungatul vieții mele vis/ Tot el le-a făurit.../ Și ce i-am dat în schimb?”¹¹³. Ce putea da în schimb poetul nostru decât o odă demnă să apară pe prima pagină în „Gazeta literară”.

¹⁰⁹ „Gazeta literară”, nr. 1 (147) din 31 ianuarie 1957, p. 1.

¹¹⁰ *Ibidem*.

¹¹¹ *Ibidem*.

¹¹² *Ibidem*.

¹¹³ *Ibidem*.

Poeții dau declarații de intenție privind proiectele pentru anul 1957. Cap de afiș, Tudor Arghezi, ieșit din conul de umbră impus de stăpânii politici ai țării în decurs de zece ani: „În anul 1957 trebuie să mă căznesc să scriu mai bine și mai frumos, dacă bineînțeles apuc primăvara viitoare și dacă am cerneală mai gustoasă; încolo nu știu exact ce-o să fac”¹¹⁴. Cerneala „gustoasă”, epitet surprinzător pentru Arghezi, demonstrează de fapt uriașa presiune la care sunt supuși scriitorii, poeții, care, plastic spus, trebuiau „să mănânce poezie pe pâine”, adică să muncească, să creeze cu abnegația și efortul unui oțelar sau agricultor. Al. Andrițoiu e laconic: „scriu versuri de inspirație orientală, mai precis extrem-orientală”¹¹⁵, iar Mihai Beniuc provoacă emoții cititorilor: „Lucrez la un roman intitulat *Pe muche de cuțit*, a cărui acțiune se desfășoară în timpul războiului. Totodată, scriu un poem, *Ovidiu*”¹¹⁶. Marcel Breslașu promite să scrie despre eroina Donca Simo, iar Nina Cassian basme, adunate sub titlul *Peștera cu povești* și „un poem cu 400 de versuri – *Bot-gros, cățel fricos!*”¹¹⁷. Eugen Jebeleanu își îndreaptă atenția spre drama orașului Hiroshima și asigură publicul cititor că va scrie „un poem și despre Marea Revoluție Socialistă din Octombrie”¹¹⁸ în ’57 aniversar. Camil Baltazar răspunde la întrebarea editorialului cu o întrebare: „Ce să scriu? Pun la punct volumul *Stând de vorbă cu cititorii...* Lucrez la volumul II din *Scriitor sau om*. Am gata pentru tipar *A iubirii cântare a cântărilor*. Îl predau editurii în ianuarie 1957”¹¹⁹. Prolific!

Eugen Barbu este și el ambițios: „Va apărea la ESPLA *Groapa*. Editura Tineretului îmi va publica până spre sfârșitul anului următor volumul de nuvele *Treptele mării*, două piese de teatru, *Sfântul* și *Să nu-ți faci prăvălie cu scară*. Tot în anul 1957 sper să termin romanul *Calea negustorilor*, o continuare la *Groapa*”¹²⁰. Petru Dumitriu, vedetă incontestabilă a momentului, promite un proiect ambițios: „Aș vrea să izbutesc a scrie în anii următori o colecție de «*Biografii contemporane*», care să reprezinte pentru generația care are acum între treizeci și cincizeci și ceva de ani, ceea ce reprezintă *Cronica de familie* pentru clasa dominantă din România dintre 1860 și 1950. Această generație are o istorie care trebuie scrisă”¹²¹. Victor Eftimiu se agață de aceleași considerațiuni legate de istorie, deoarece vrea să scrie *Pe urmele zimbrului*, roman a cărui acțiune se petrece în 1847. Eroul e un tânăr francez, secretarul lui Lamartine, care „aduce din partea acestuia scrisori pentru revoluționarii români”¹²². Maria Banuș se gândește la un volum cu poezii de dragoste – *Colocviu cu tinerețea* – închinată sărbătoririi a 125 de ani de la moartea lui Goethe. Precaut și puțin criticabil. Lucia Demetrius

¹¹⁴ *Ibidem*, p. 3.

¹¹⁵ *Ibidem*.

¹¹⁶ *Ibidem*.

¹¹⁷ *Ibidem*.

¹¹⁸ *Ibidem*.

¹¹⁹ *Ibidem*.

¹²⁰ *Ibidem*.

¹²¹ *Ibidem*.

¹²² *Ibidem*.

vrea să aducă în scenă cât mai curând *Arborele genealogic* și se încumetă să tragă puțin cortina, ca să dezvăluie tema piesei: „Este vorba de o galerie de portrete de vechi aristocrați care se mai crampează de embleme și blazoane vechi... Figura centrală este Suzana Manea-Voinești, care ascunde sub aparenta strălucire nobiliară cele mai josnice tare ale unei clase decăzute”¹²³.

Și nuvela are adepți. Petru Vintilă, mai rezervat, promite volumul nuvelistic *Eroul necunoscut* și o plachetă de versuri – *Caransebeș*. Veronica Porumbacu se limitează să traducă versuri din lirica universală, dar atent selectate, iar Radu Tudoran e bucuros să anunțe apariția volumului al II-lea din *Toate pânzele sus!* Singular între atâția poeți, dramaturgi și prozatori, criticul Mihai Gafița salvează onoarea breslei și se angajează să adnoteze critic opera lui Camil Petrescu, aflat în grațiile regimului. Printre rânduri, descoperim o angoasă care străbate conștiințele oamenilor de litere – relația pozitivă sau nu cu cititorul: „În fiecare scriitor se ascunde un cititor, a cărui carte preferată n-a fost încă scrisă. Și atunci o scrie el. Scriitorul este singurul cititor care-și poate scrie cartea preferată. Cititorii ceilalți și-o aleg sau și le aleg dintre cele deja scrise”¹²⁴ – scrie Petru Dumitriu în prima pagină a „Gazetei literare” din primul număr din ianuarie 1957. Imperativul este fără drept de apel: cititorul este cel care hotărăște cine va fi cunoscut și publicat și cine va coborî într-un jalnic anonim. Deocamdată, unii scriitori au „șansa” să fie candidați ai „Frontului Democrației Populare”, pentru că – nu-i așa? – opera lor îi reprezintă și a reușit să se strecoare printre furcile caudine ale criticii/cenzurii/opinieii cititorilor: acad. Mihai Baniuc, acad. Geo Bogza, acad. Mihai Ralea, și, pe lângă atâtea somități, fără titlu academic, Kovacs Gyorgy și Anton Breiteinhower, din rândurile minorităților.

S-au ales scriitorii, s-au definitivat temele de lucru, s-au trasat ordinele de lucru, scriitorii nu au decât să se apuce de munca nobilă a creației, cu condiția expresă de a prezenta realitatea timpului revolut, fără schematism, formalism, intimism și false păreri filosofice. Și, în așa vremuri pestrițe, Tudor Arghezi scrie *Stihuri pestrițe*¹²⁵, publicate pe o întreagă pagină de ziar, cu un cumul de nouă poezii, eterogene ca tematică: *Scrisoare*, *Gâsca inspirată*, *Balada maestrilor*, *Cancelarul*, *Cuiul*, *Păianjenul*, *O furnică*, *Greierele*, *Mesajul*. Ca o concesie, la pagina 6 este prezentat un fragment din *Bonjour Tristesse!* De Françoise Segan, romanul care a devenit brusc best-seller în Europa Occidentală, burgheză și... inumană și... putredă și... Era cartea unei generații.

Operele aveau datoria de a prezenta tipologia omului nou: muncitorul devotat fie în oțelării, fie la Canal, fie pe tractor, la munca pământului. Activistul era eminent necesar, dar febril, atent, vigilent, calat pe problemele ce trebuiau surmontate prin fapte eroice de muncă angajată, mereu în gardă, pentru că dușmanul aștepta, în umbră, să atace, perfid, libertatea „cucerită” atât de greu.

¹²³ *Ibidem*.

¹²⁴ *Ibidem*.

¹²⁵ *Ibidem*, p. 5.

Important era ochiul omniprezent al Partidului în toate aspectele vieții. Aceasta este și părerea exprimată de editorii, *in corpore*, ai „Gazetei literare”, în articolul de fond cu titlul *Adevăr fundamental*¹²⁶, în care legiferau, prin puterea cuvântului tipărit, două mari opinii: „Partidul are ochiul ager și cuprinzător”¹²⁷ și a doua, derivată din prima: „Scriitorul realist-socialist trebuie să aibă ochiul Partidului”¹²⁸. O nouă religie se inocula celor care mărturiseau „adevărul fundamental” al comunismului: „Partidul e în tot și-n toate!” Calea era deschisă celor care voiau să pășească pe ea. Se promiteau premii literare, case de vacanță, notorietate publică și statut de vedetă, iertarea greșelilor din trecutul mai îndepărtat sau mai apropiat (Al. Jar face penitență publică în „Gazeta literară” din 25 iulie 1957, pagina 5). Totul în numele „cauzei”.

Intuitiv, Petru Dumitriu înțelege că numai scriind unii despre alții, analizând critic operele confracților se poate schimba în bine opinia criticii (*Observații asupra actului creației*¹²⁹). Geo Șerban analizează debutul lui Mihai Beniuc și dă verdictul în trei cuvinte: „lirism, fantezie, inteligentă”, iar Dumitru Micu despre cea a lui Marcel Breslașu: „Prețuitorii creației lui Marcel Breslașu manifestă un cu totul legitim entuziasm pentru pluralitatea tonurilor poetice din opera sa, talmăcind vibrațiile unei sensibilități și unei conștiințe de-a lungul a peste două decenii”¹³⁰. Surprinzător, Dumitru Micu este fotografiat cu pipa în colțul gurii, într-o atitudine aristocratică, meditănd bineînțeles la mersul literaturii române. Eusebiu Camilar strigă, patetic, *Adio, domnule Mecena!*¹³¹; Tudor Vianu este axat acum pe impresiile călătoriei din India și refuză, momentan, orice alt program. Note de călătorie apar în mai multe numere (*Fecunditate sau Modernism și anarhism*), dar nu pare să intereseze pe nimeni părerile sale, pentru că Romulus Vulpescu vorbise despre *Moartea neutronilor și Epoca strungului*, cea producătoare de bunuri de larg consum. „Actualitatea” este cuvântul cheie pe buzele tuturor. Ion Marin Sadoveanu ancorează și *Dramaturgia în actualitate*: „Firește că există și un anumit fel de a încadra problemele actuale în decorurile, costumele, tonalitățile și ritmurile vremurilor vechi. Dragostea, păstrată ca o putere atotcreatoare, dar rodnică, la dimensiunile unei umanități constructive, fără erupții distrugătoare, și în registrul moral al unei lumi noi, fără minciună, fără lașitate, n-ar ispiti să fie descrisă? E numai o propunere și un aspect de azi al unei teme vechi”¹³².

Dan Hăulică aduce un *Omagiu lui Mihail Sadoveanu la 75 de ani*, comentând în același timp și părerile lui Savin Bratu: „Artistul care a declarat că «poporul e părintele său spiritual» se întâlnește, într-un fel, cu neamul pe care l-a cântat neostenit timp de decenii, cum a arătat mai demult acad. Tudor Vianu, proza lui nu

¹²⁶ „Gazeta literară”, nr. 2/148, joi, 10 ianuarie 1957, p. 1.

¹²⁷ *Ibidem*.

¹²⁸ *Ibidem*.

¹²⁹ *Ibidem*, p. 2.

¹³⁰ *Ibidem*.

¹³¹ *Ibidem*, p. 4.

¹³² „Gazeta literară”, nr. 3/149, 17 ianuarie 1957, p. 1.

e scriptică, e făcută mai degrabă să fie ascultată decât citită...¹³³. Studiul lui Savin Bratu face impresia unui fragment dintr-o monografie; mai sunt alte aspecte: „Caracteristica esențială a stilului din Nicoară Potcoavă e oralitatea”¹³⁴. H. Zalis definește stilul sobru în considerațiile despre romanul lui Nagy Istvan, *La cea mai înaltă tensiune* și ideile se cristalizează în *Arta sobrietății*. Ceva mai prozaic, Ștefan Luca scrie nuvela *Pe drum*, în care apare arhicunoscutul tipar al activistului de partid aflat la datorie. Petru Dumitriu a aflat că la postul de radio „Europa liberă”, un cunoscut om de cultură a vorbit Occidentului despre Elena Văcărescu, Ana de Noilles, Panait Istrati sau profesorul Cantacuzino, și se grăbește să ia „atitudine”, dar, mai apoi, pune sub semnul întrebării intențiile postului de radio, incisiv în opinii, pentru a slăbi vigilența celor aflați în garda de onoare a „noii culturi”: „Am dori să vorbiți la posturile de radio franceze, francezilor. Prietenia noastră așteaptă, cu o mână întinsă [...]. Dar prietenia noastră încă n-a obosit, încă n-a renunțat. Așteaptă!”¹³⁵

Lupta ideologică se duce acum și pe calea undelor, cu impact mult mai mare asupra maselor. Elita culturală strânge rândurile. Timpul ascute lupta, dar scriitorii se „bat” în versuri, nu în spade. Rusalin Mureșanu scrie *Trei poeme despre timp* – intitulate sugestiv: *La 25 de ani*, *Ne-ncearcă vremea*, *Forțe egale* – mândru că este contemporan cu noua vreme, în care el este tânăr și creator: „Își bătu și sfertul veacul meu sărac/ Atingând în treacăt gongul nou al lunii/ Și-a sunat arama veche peste veac/ Și-au vibrat în spații apele genunii”. (*La 25 de ani*¹³⁶); „Ne-ncearcă vremea noastră între dinți/ Ca pe un ban de aur îndoielnic/ Neîncrezătoare-n pajură și zimți/ Și-n lucrul lin când timpul mi-e prielnic”. (*Ne-ncearcă vremea*¹³⁷); „În univers nu suntem decât eu și timpul/ Deopotrivă de mari amândoi/ Noi purtăm timpul pe umeri/ Și timpul ne poartă pe noi”. (*Forțe egale*)¹³⁸. Cezar Petrescu rememorează anii de ucenicie literară, ani în care a citit foarte mult, aluzie directă la nevoia de erudiție a celor care se ocupă cu scrisul: „M-am pomenit cu ochii deschiși la viață între cărți. Într-o casă unde biblioteca ținea locul iconostasului”. (*Cum am devenit scriitor*)¹³⁹. Paul Georgescu începuse încă din numărul trecut un comentariu la adresa operei lui G. Călinescu: „Rămânând operă specific românească prin eroi și atmosferă, *Enigma Otiliei* se situează în același timp pe marile coordonate universale, depășind zona pitorescului local [...]. Tehnica romanului e balzaciană în zidirea ei”¹⁴⁰. Discursul critic este continuat sub titlul *Determinism și tragism*¹⁴¹. Notele referitoare la *Enigma Otiliei* sunt cristalizate în sfârșit, opera

¹³³ *Ibidem*, p. 5.

¹³⁴ *Ibidem*.

¹³⁵ „Gazeta literară”, nr. 4/149, 24 ianuarie 1957, p. 1.

¹³⁶ *Ibidem*, p. 3.

¹³⁷ *Ibidem*.

¹³⁸ *Ibidem*.

¹³⁹ *Ibidem*, p. 1.

¹⁴⁰ „Gazeta literară”, nr. 3/148, 10 ianuarie 1957, p. 5.

¹⁴¹ „Gazeta literară”, nr. 4/150, 31 ianuarie 1957, p. 1.

fiind caracterizată „o tragedie în sensul că acțiunea decurge necesar din caractere. Există o fatalitate interioară, caracterologică, [sic!] care nu poate fi depășită decât prin înțelegere”¹⁴². Mihai Petroveanu adnotează schițele lui Teodor Mazilu în cronica literară *Insectar de buzunar*¹⁴³. Mărturisește „o plăcere cetățenească și artistică”¹⁴⁴ pentru că „schițele lui Teodor Mazilu au ieșit dintr-o pornire satirică vioaie și exigentă moralicește. Cine sunt adversarii colaboratorului *Scânteii tineretului*? Domnul Hopa sau domnul Mitică Cade Jos și Se Ridică. Are toate șansele de a se maturiza – tovarășul Teodor Mazilu – ca satiric”¹⁴⁵. La pagina următoare, Horia Simionescu publică un fragment din *Hanul de la răscruce*¹⁴⁶, iar la pagina 6, un articol de fond, *Sub steagul ideilor comuniste și al realismului socialist*¹⁴⁷, trece în revistă de fapt toate problemele care frământă viața literară, probleme identificate și în Uniunea Scriitorilor din URSS, într-o plenară care a avut loc la Kiev, în 10 – 12 ianuarie 1957. L. Lovicenko sintetizează ideile, traduse minuțios de confrății români și reproduse până la virgulă, spre luare-aminte: „Cultul personalității a pricinuit multe pagube... s-au vehiculat opinii greșite asupra partinității literare... iar oamenii încep să se îndoiască despre lucruri de care nu s-au îndoit timp de douăzeci de ani. Nu putem renunța la noțiunea de metodă de creație, ca mijloc de cunoaștere artistică a realității – lucrul cel mai generos și mai esențial care întrunește sub raport creator pe toți artiștii progresiști ai cuvântului, luptători pentru triumful idealului comunist”¹⁴⁸. S-au clarificat opțiunile. Scriitorii sunt, după douăzeci de ani, tot „luptători pentru triumful”¹⁴⁹ unui ideal nu artistic, ci comunist. Mihai Petroveanu răspunde, în consecință, „cuiva” de la Paris, printr-o scrisoare adresată săptămânalului „Les nouvelles littéraires”, în care își expune, încă o dată, crezul politic de sorginte sovietică și misiunea de critic al realismului socialist în literatura română¹⁵⁰. Și ca lucrurile să fie clare, Ov. S. Crohmălniceanu îl prezintă în formula de candidat la Marea Adunare Națională pe... Mihai Beniuc: „Stă scris limpede în versurile lui: să spunem adevărul cu orice preț, să cheme masele la luptă”¹⁵¹. De altfel, șapte poezii cu titluri semnificative sunt tipărite¹⁵², dovadă incontestabilă că își merită locul în prestigioasa adunare: *Blestem*, *Acasă*, *Stâlpul de foc*, *Juruința*, *Norul cu o stea lângă sân*, *De către pădure*, *Săruturi*.

Plini de devotament, scriitorii sunt obligați să-și cunoască cititorii, și fac adevărate călătorii de recunoaștere prin țară. În frunte, tot tovarășul Mihai Beniuc

¹⁴² *Ibidem*.

¹⁴³ *Ibidem*, p. 2.

¹⁴⁴ *Ibidem*.

¹⁴⁵ *Ibidem*.

¹⁴⁶ *Ibidem*, p. 3.

¹⁴⁷ *Ibidem*, p. 6.

¹⁴⁸ *Ibidem*.

¹⁴⁹ *Ibidem*.

¹⁵⁰ „Gazeta literară”, nr. 5/151, 31ianuarie 1957, p. 4.

¹⁵¹ *Ibidem*, p. 3.

¹⁵² *Ibidem*.

(*Umblând prin munți*)¹⁵³, urmat îndeaproape de Mihai Davidoglu care petrece la Bacău (*O săptămână bogată în fapte și drumuri*)¹⁵⁴, Aurel Baranga – îndrăgostit de artă – *Muzee cât mai multe și tribunale cât mai puține*¹⁵⁵, Maria Banuș, care vorbește oamenilor *Cu spirit de răspundere*¹⁵⁶, iar Dumitru Corbea petrece mai mult timp *Printre tinerii muncitori*¹⁵⁷, alături de Alfred Margul Sperber cu *O întâlnire de neuitat*¹⁵⁸. Cei care nu umblă prin țară, pentru a câștiga simpatia oamenilor simpli, rămân să scrie pentru patrie: Eugen Barbu amintește despre Grivița Roșie (*Botanică industrială*)¹⁵⁹; Paul Georgescu conturează un portret artistic al lui Tudor Arghezi (*Creion*)¹⁶⁰; Dumitru Solomon este încântat de scriitura reportericească a lui Geo Bogza; Tudor Vianu face *Însemnări despre Ovidiu*¹⁶¹, iar Petru Vintilă scrie schița *Candidatul*¹⁶², referitoare la momentul istoric al alegerilor în Marea Adunare Națională. *Poporul a ales!*¹⁶³, notează cu cerneală roșie Eugen Barbu și toată națiunea freamătă de bucurie: „Anul acesta, iarna a avut o exuberanță neobișnuită, așa că nu ne-am mirat văzând orașul feeric poleit de soare în duminica alegerilor”¹⁶⁴. Rezultă, firesc, un final de articol apoteotic: „Sub bolți de piatră abia pâlpaie păsări de mătase, roșii – galbene – albastre”¹⁶⁵. Savin Bratu comentează într-o cronică literară *Farmecul genezei* de Traian Coșovei într-un discurs destul de generos: „Coșovei nu e un maestru al dialogurilor. Oamenii lui nu vorbesc destul de firesc – ceva convențional, supără urechea. Oamenii lui vorbesc executând parcă un ritual, iar ritualul ia adesea forma cântecului”¹⁶⁶. Ion Vitner notează aspectele scriiturii lui Petru Dumitriu în *Cronica de familie*: „o acumulare de portrete morale, de conflicte și degenerări din domeniul eticului”¹⁶⁷. V. Mândra analizează într-o cronică dramatică piesa *Tache, Ianche și Cadâr* de Victor Ion Popa, gazda spectacolului fiind Sala Studio a Teatrului Municipal, „unde se râde copios”¹⁶⁸, dar criticul nu este mulțumit: „Este drept că noi am fi preferat un Victor Ion Popa mai substanțial, *Ciuta*, de pildă”¹⁶⁹. Caragiale este redescoperit de Șerban Cioculescu prin prisma legăturii sale cu...

¹⁵³ *Ibidem*, p. 6.

¹⁵⁴ *Ibidem*.

¹⁵⁵ *Ibidem*.

¹⁵⁶ *Ibidem*.

¹⁵⁷ *Ibidem*.

¹⁵⁸ *Ibidem*.

¹⁵⁹ *Ibidem*, p. 1.

¹⁶⁰ *Ibidem*.

¹⁶¹ *Ibidem*.

¹⁶² *Ibidem*, p. 5.

¹⁶³ „Gazeta literară”, nr. 6/152, 7 februarie 1957, p. 1.

¹⁶⁴ *Ibidem*.

¹⁶⁵ *Ibidem*.

¹⁶⁶ *Ibidem*.

¹⁶⁷ *Descompunerea unei clase*, în „Gazeta literară”, nr. 6/152, 7 februarie 1957, p. 3.

¹⁶⁸ „Gazeta literară”, nr. 6/152, 7 februarie 1957, p. 4.

¹⁶⁹ *Ibidem*.

clima Bucureștiului, în ziua sărbătoririi a 105 ani de la naștere: „un preludiv de notație descriptivă, natura este văzută sub unghiul sensibilității climatice”¹⁷⁰. Al. Rosetti se mulțumește să-și îndrepte atenția asupra limbajului folosit de marele dramaturg în *Limba scrierilor lui I. L. Caragiale*¹⁷¹. „Gazeta literară” nr. 7 propune cititorilor câteva rânduri despre revista „Steaua”, de la Cluj, prin intermediul lui Aurel Martin care se declară mulțumit de formulele de adresare, materialul selectat și motivarea opiniilor. Alături, M. Petroveanu propune un dialog pe teme lirice. Poezia i se pare, în general, cam anemică, dar se declară mulțumit de M. Banuș, adică de poemul *Ție-ți vorbesc, Americă!*, de Tudor Arghezi cu *Stihurile pestrițe*, de Marcel Breslașu cu *Povestea poveștilor* sau de Mihai Beniuc cu *O rădăcină vorbește*. Sfârșitul lunii februarie aduce în librării cărți noi: *Eroica* de Laurențiu Fulga avându-l recenzor pe N. Moraru¹⁷² și *Focurile sacre*, recenzor¹⁷³ Georgeta Horodincă. Cronică de film își face încet-încet loc în paginile editate. *Moara cu noroc* este ecranizarea prezentată cu căldură de Eugen Schileru¹⁷⁴ publicului avid de magia sălilor de cinematograf, într-un moment în care televizorul era un lux. Ion Vitner continuă în foileton analiza *Cronicii de familie* de Petru Dumitriu: „Ideea de a reuni într-un singur ciclu a celor 24 de mici romane constituie o idee originală și un exemplu de conciziune, ca element esențial al prozei artistice [...]. Un gol se simte și în reducerea lumii muncitorești și socialiste [...] la aluzii, scheme [...], scheme, figurații... Închizi *Cronica de familie* cu regretul de a o fi terminat și cu dorința de a o relua”¹⁷⁵. Șerban Cioculescu aduce în atenția publicului scrieri ale lui Caragiale, (*Caragiale și 1907*), „publicate anonim într-un ziar vienez sub semnătura *von zinem rumänischen Patriot*”¹⁷⁶. Din partea întâi a broșurii vine se desprinde ideea comuniunii cu momentul 1907 în România, deci cu cincizeci de ani în urmă. Nicolae Tăutu scrie poemul *Remember* în cinstea soldatului român care veghează, cu arma în mână, la dreptul la dragoste al tinerilor dintr-o lume liberă, fără război. Doina Sălăjan, în schimb, nu-și poate stăpâni ura împotriva imperialiștilor care au distrus pacea lumii, amintirea războiului fiind încă vie în memoria colectivă (*Ura*): „Urăsc incendiile – satanice flori carnivore/ Înălțuite pe cer în satanice hore”¹⁷⁷. Haralamb Zincă stă *La sfat cu morții*¹⁷⁸ la poarta cimitirului eroilor sovietici, căzuți pe pământ românesc. Miron Dragu pune problema originalității. Remus Luca publicase recent *Liniștea iernii*, motiv pentru care criticul amintește că nu trebuie pierdut din vedere „ritmul epocii noi”¹⁷⁹, în

¹⁷⁰ *Ibidem*.

¹⁷¹ „Gazeta literară”, nr. 6/152, 7 februarie 1957, p. 5.

¹⁷² „Gazeta literară”, nr. 8/154, 21 februarie 1957, p. 1.

¹⁷³ *Ibidem*.

¹⁷⁴ „Gazeta literară”, nr. 7/153, 14 februarie 1957, p. 2.

¹⁷⁵ „Gazeta literară”, nr. 8/154, 21 februarie 1957, p. 4.

¹⁷⁶ *Ibidem*, p. 5.

¹⁷⁷ *Ibidem*, p. 3.

¹⁷⁸ *Ibidem*.

¹⁷⁹ *Ibidem*.

articolul mai mult decât edificator *Ritmul epocii și originalitatea scriitorului*¹⁸⁰. Tableta lui Tudor Arghezi *Catedră și Condei*¹⁸¹ rememorează trecutul la modul ironic, când scriitorul nu exista în nomenclatorul de meserii, ca și ziaristul de altfel. Titulatura de scriitor sau ziarist provoacă ridicări mirate din sprâncene, pentru că nu era recunoscut oficial decât... scriitorul de vagoane. Pentru urmași, Tudor Arghezi concluzionează superior: „cartea începe de la ziar, nu de la carte ziarul”¹⁸². Ion Creangă revine în memoria scriitorilor pentru că se apropia ziua de 1 martie, ziua nașterii sale. Tudor Vianu face în *Însemnări* următoarea observație: „Ion Creangă împlinește, la 1 martie, 120 de ani. Este o vârstă frumoasă, pe care n-o ating mulți scriitori”¹⁸³ – ceea ce înseamnă nemurirea marilor figuri ale culturii române.

Noi cărți apar pe rafturi de librărie. *Laude*, de M. R. Paraschivescu și *Noi, cei fără de moarte* de M. Davidoglu. Recenzorul de serviciu, Miron Dragu¹⁸⁴, găsește demne cuvinte de laudă, la fel cum Mihai Beniuc își întoarce privirile către *Octavian Goga, poetul*¹⁸⁵ cu un mesaj poetic aflat „în linia de strălucire a poeziei românești”¹⁸⁶. Extrem de densă în informație este această primă pagină din „Gazeta literară”, nr. 9, dar se poate zăbovi și pe pagina următoare. *Voi vă mai aduceți aminte?*¹⁸⁷, se întreabă retoric N. Moraru în cronică rezervată lui Laurențiu Fulga la apariția volumului *Eroica*, amintind obsesiv de celebrul ordin „scelerat” al marelui Antonescu, „Români, treceți Prutul!”, care a împins România în luptă alături de forțele germane hitleriste, o palmă pe obrazul românilor „iubitori de pace și libertate”¹⁸⁸. Ieronim Șerbu publicase, de asemenea, *Izgonirea din rai*, iar Mihai Petroveanu analizează comportamentul comunistului Ion Candrea ce are „lipsuri”, pentru că „este comunist mai mult din spusele lui decât din spusele altora, dar nu desprindem asta din faptele lui”¹⁸⁹. Acest lucru trebuie să-i dea de gândit autorului. Comuniștii la modul declarativ decorau paginile tuturor nuvelor, romanelor și dramelor etichetate cu sintagma de „realism – socialist”. Cicerone Theodorescu îi „vede” pe adevărații comuniști din trecutul în ilegalitate al partidului, aflați în zeghe, în spatele gratiilor de fier din închisori. Ei sunt „modele adevărate, oameni de sacrificiu suprem, în slujba unor idei superioare”. Ei sunt singulari – (*Poteca lumii*) – martiri ai unei existențe indexate morții: „Celula – prag de moarte/ Îl mai văzuse-n vise/ În haina cadrilată/ Un tânăr îi zâmbise”¹⁹⁰. Ion Brad părăsește lumea

¹⁸⁰ *Ibidem*.

¹⁸¹ „Gazeta literară”, nr. 9/155, 28 februarie 1957, p. 1.

¹⁸² *Ibidem*.

¹⁸³ *Ibidem*.

¹⁸⁴ *Ibidem*.

¹⁸⁵ *Ibidem*.

¹⁸⁶ *Ibidem*.

¹⁸⁷ *Ibidem*, p. 2.

¹⁸⁸ *Ibidem*.

¹⁸⁹ *Ibidem*.

¹⁹⁰ *Ibidem*.

carcerală și își poartă pașii spre Castelul Peleş (*Salonul roșu*), simbol de opulență regală în timpul răscoalei țărănești din 1907, revoltă de la care comuniștii comemorau cinczeci de ani: „În Peleş e salonul care/ Doar în mătăsurii ca de soare/ Și-ascunde zidurile sale/ În mari covoare orientale/ Salonul roșu, o, salonul/ Focul e-n nouășute șapte”¹⁹¹.

O altă temă frământa lumea scriitorilor. Colectivizarea trebuie îndeplinită, raportată ca o victorie. Pentru aceasta se bătuse monedă pe *Epopoea răscoalelor* de către Ion Vitner. Tudor Arghezi primise laurii pentru 1907 – *Cântare omului*: „Estetica argheziană este constituită astfel dintr-un lanț de metamorfoze la care înobilarea recuperează asupra unui univers huli”¹⁹². Scriitorii se conformează și scriu despre colectivizare. Schița în proză a lui Costache Anton, *O lacrimă*¹⁹³, pune problema intrării în colectivă a Siminei, proprietară de pământ, care înțelege înaintea soțului rolul nou al timpului istoric și necesitatea colectivizării. Tiberiu Utan povestește în versuri un fapt real, petrecut în anul 1945, când o bătrână moșiereasă moare de supărare când i se expropriază pământul. Titlul lung al poemului incită la atenție: *Declarație pe un act de deces în 1945*: „De lesă agățată, ca-n grâu o sperietoare/ Murise boieroaica bătrână de-a-n-picioare”¹⁹⁴. Ion Brad se inspiră tot din febra anului 1907, în poemul *Focuri și sălcii*: „Revolta țărănească s-a-nvolburat în focuri/ Îmbobocind amurgul conacelor pe țară/ Și-o floare carnivoră crescă pe aceste locuri/ Flămândă, neplecată de vânturi, temerară”¹⁹⁵. Între atâtea gânduri despre colectivizare, poeme, amintiri și entuziasm al prezentului, cuvintele lui S. Damian referitoare la poezia lui Victor Tulbure trec aproape nebăgate în seamă, deși titlul – *Laude* – de pe prima pagină ar fi trebuit să stârnească interesul colegilor de breaslă: „Poezia lui Victor Tulbure este refractară simbolului abstract, încețosată în construcții alambicate”¹⁹⁶. Dar stimabilul critic nu realizează că tocmai „alambicarea” stilului său recenzional îl îndepărtează pe cititor de articolul său pretențios.

Anul 1958 a adus în atenția iubitorilor de literatură revista „Lucefărul”, pentru a estompa golul produs prin încetarea apariției revistei „Tânărul scriitor” în decembrie 1957. Lumea literară a respirat cumva ușurată. Noul editorial părea să corespundă așteptărilor, dar garda nu trebuia lăsată jos. Uniunea Sovietică retrăsese trupele sovietice, dar politrucii autohtoni aveau obligația de a demonstra, o dată în plus, implementarea noii religii – comunismul – fără fisură în structurile sociopolitice și culturale ale țării. Abia anul 1959, anul al II-lea de apariție, pune probleme de perspectivă. Dumitru Corbea se întreabă dacă se face totul pentru fericirea omului „nou”¹⁹⁷. Tonul fusese dat de Raportul lui Nichita Hrușciiov privind „planul

¹⁹¹ *Ibidem*, p. 3.

¹⁹² „Gazeta literară”, nr. 12/158, 21 martie 1957, p. 1.

¹⁹³ *Ibidem*.

¹⁹⁴ *Ibidem*.

¹⁹⁵ *Ibidem*, p. 3.

¹⁹⁶ *Ibidem*, p. 1.

¹⁹⁷ „Lucefărul”, anul II, nr. 4(15), 15 februarie, 1959, p. 1.

septenal” – *Cum va arăta Uniunea Sovietică peste șapte ani?* Întrebarea retorică nu putea decât să aibă răspunsuri laudative în opinia lui D. Corbea. O sintagmă nouă „fericirea poporului” și făcea loc încet-încet în limbajul de lemn suprauzitat. Ion Dodu Bălan își duce cu onoare rolul de critic în *Cronica literară*, atenția sa fiind acaparată de ultima operă a lui Eugen Jebeleanu – *Surâsul Hiroșimei*. Ba chiar își permite să fie hâtru, făcând apologia surâsului, care poate fi „vesel, prietenos, indignat”¹⁹⁸. Perpessicius se apleacă spre P. P. Panaitescu care, pragmatic, își ocupase timpul scriind *Dimitrie Cantemir – viața și opera* pentru a nu intra în comentariul prea agresiv al criticii, istoria fiind refugiul omului de litere agasat de prezent. Sergiu Fărcașan mizează pe *Triumful ideii de pace*¹⁹⁹ – iar Ion Vitner găsește argumente pentru a pune semnul egalității între politic și actualitatea dominată de acesta²⁰⁰. Petru Vintilă amintește de *Urmașii lui Vasile Roaită*²⁰¹, mai mult un pretext pentru a prezenta cititorilor eroismul ceferiștilor care, în iarna grea a lui ’54 au asigurat transportul trenurilor, vagon cu vagon, între Filiași și Craiova²⁰². Gheorghe Tomozei scrie o *Scrisoare către un prieten*, un alt pretext pentru note de călătorie și de ... corespondență. Pop Simion crede că „Reportajul este un fericit antidot împotriva falsei teorii a distanței”²⁰³ în articolul incitant *Pâinea și sarea prozei noastre*. Descoperirea de noi talente poartă titlul generic *Steaua fără nume*. Corneliu Leu este cea mai nouă „descoperire” și în *File de Jurnal*²⁰⁴ încearcă să regăsească oriunde, la satele din Bărăgan „prezența activă a comuniștilor”.

Mihail Novicov avertizează că „opera lui Eminescu este puțin cunoscută în URSS”²⁰⁵ abia reușind să enumere, cronologic, câteva poezii traduse și publicate în URSS Mihai Negulescu rememorează anii adolescenței care și-au pus definitiv pecetea pe sufletul său de poet. „Mă prinde seara singur în casa străjuită/ De doi caiși, de poarta de fontă, de cișmea/ Prietenii-s departe; o ceată-nsuflețită/ Urmată de visarea mea”²⁰⁶. Angela Chiuaru își amintește de anii copilăriei petrecuți sub ocrotirea bunicilor, în vechea țară a Moldovei: „În satul din Moldova și-acum se țin de mână/ sub totul verde – al ierbii pe alocuri rupt, bunicii,/ un cântec de-altă dată salcâmul le îngână/ și vântul înfoiază rochița rândunicii”²⁰⁷. Nina Cassian publică versuri îndrăznețe în care identifică pământul sovietic cu obrazul mamei: „Și sărutând pământul sovietic/patetic, cum săruți obrazul mamei,/ să-i mulțumim că ne-a născut/ că ne-a înțărcat și ne-a lăsat să-l părăsim/ ca să ne facem drum spre

¹⁹⁸ *Ibidem*, p. 7.

¹⁹⁹ „Luceafărul”, nr. 1, anul II, nr. 5(16), p. 5.

²⁰⁰ *Ibidem*, *Politicul și actualitatea*, p. 6.

²⁰¹ „Luceafărul”, anul II, nr. 5(16), martie 1959, p. 3.

²⁰² „Luceafărul”, nr. 1, anul II, nr. 5(16), p. 11.

²⁰³ *Ibidem*, p. 3.

²⁰⁴ *Ibidem*, p. 9.

²⁰⁵ *Ibidem*, *Eminescu în limba rusă*, p. 6.

²⁰⁶ „Luceafărul”, nr. 1, anul II, nr. 5(16), martie 1959, *Pecete*, p. 15.

²⁰⁷ *Ibidem*, *Bunicii*, p. 16.

nemurire!”²⁰⁸ Sovieticii se dovedeau a fi primii în primele încercări de a zbura cu rachetele în spațiu, dar momentul Iuri Gagarin nu sosise încă, primul zbor avea să se petreacă în martie 1960.

Generația constructorilor socialismului este deja glorioasă în viziunea lui Mihail Novicov²⁰⁹ într-un amplu articol de fond. Alexandru Andrițoiu este prezentat într-un corolar – *Generația lui 23 August* – pentru că se împlineau 15 ani de la evenimentele din '44. Pe lângă fișa personală și o fotografie generoasă ca dimensiune pe o pagină de ziar, sunt publicate șapte poezii ale tânărului poet. (*Burg medieval / Optimism / Așteptare / Istorie sentimentală / Entuziasm / Fântâni / Mâna cu spadă*)²¹⁰. Ion Pas nota amintiri despre Lenin în tonuri elegiace *Într-o toamnă, demult ...*²¹¹, Pop Simion revine cu *Modalități reportericești*²¹². Ștefan Bănuțescu este interesat de *Brigăzi artistice, dansuri și țigere*²¹³. Radu Cosașu se află în inima Hunedoarei pentru a prezenta rapoarte cu noi șarje de oțel și fontă²¹⁴, Petru Vintilă asigură cititorii că partidul îndreaptă clasa muncitoare *Spre noi înfăptuiri*²¹⁵, iar Haralamb Zincă scrie schița *Partizanii*²¹⁶. În forță, *Generația lui 23 August* adună poeme de Aurora Conțescu (*Casă nouă*) Ion Crânguleanu (*Partidului*), Constantin Abăluță (*Poem despre Donca Simo*), Ion Țugui (*Cu pași calmi*) și Constanța Buzea (*Bucurie*) „Toate sunt noi,/ Și comutatorul, și soba de teracotă, și clanța/ Amintirile le-am lăsat la ușă,/ La poartă”²¹⁷. Gica Iuteș, care publicase și în „Tânărul scriitor” – în mai 1957 – scrie acum schița *Copiii* – parte integrantă din romanul în lucru *Cei de la Crisanta*²¹⁸. Și literatura pentru copii câștigă spațiu suficient în noile editoriale, dar toată atenția este acordată momentan lui Zaharia Stancu²¹⁹. Perpessicius analizează cu lux de amănunte *Rădăcinile sunt amare* – partea a doua – și, în egală măsură, opera lui Paul Georgescu, coleg de breaslă, care văzuse ieșind de sub tipar volumul doi din *Însemnări critice*. Trimit zeci de încercări literare tineri din întreaga țară. La porțile afirmării răpunsurile sunt lapidare, grupate pe rubrici. *Deocamdată nu sau Mai trimiteți*²²⁰. Cei care câștigă bunăvoința lectorilor își văd publicate creațiile în paginile revistei, moment de adevărată sărbătoare. În numărul următor²²¹, Tudor Arghezi scrie *Gala Galaction la 80 de ani*, articol admirativ, Maria Banuș articulează păreri radicale despre militarismul Berlinului

²⁰⁸ „Luceafărul”, nr. 1, anul II, nr. 6(17) din 15 martie 1959, *Astronautica*, p. 1.

²⁰⁹ *Ibidem*.

²¹⁰ *Ibidem*, p. 5.

²¹¹ *Ibidem*, p. 3.

²¹² „Luceafărul”, anul II, nr. 7(18) la 1 aprilie, p. 10.

²¹³ *Ibidem*.

²¹⁴ *Ibidem*, p. 11.

²¹⁵ *Ibidem*.

²¹⁶ *Ibidem*, p. 3.

²¹⁷ *Ibidem*, p. 12.

²¹⁸ „Luceafărul”, anul II, nr. 6(17), p. 10–11.

²¹⁹ „Luceafărul”, nr. 1, anul II, nr. 7(18), p. 12.

²²⁰ *Ibidem*, p. 14–15.

²²¹ „Luceafărul”, nr. 1, anul II, nr. 8(19), 15 aprilie 1959, p. 1.

de Vest²²², Valeriu Râpeanu propune o cronică dramatică vajnicului Mihai Beniuc – *În valea Cucului*²²³. *Opt poeți ieșeni* sună un titlu generic, unde se recunoaște dintr-o privire poemul-manifest *Partidului* scris de George Lesnea, poemul devenit mai târziu adevărat imn de slavă pentru nomenclatura comunistă: „Partidu-e-n toate: E-n cele ce sunt/ Și-n cele ce mâine vor râde la soare”²²⁴. Nicolae Țatomir semnează poemul *Așa ca niciodată*, alături de Horia Zilieru (*Mândrie / Poem de toamnă*) Aurel Butnaru (*Bicaz*), Sorin Stoian (*Jubita*), Andi Andras (*Iată de ce*), Constantin Scripcă (*Cântecul ploii*), Florin Mihai Petrescu (*Forjorii*).

Reporter de serviciu, Gica Iuteș transmite ritmul muncii intense ale unei Stațiuni de Mașini și Tractoare, dar nu de oriunde, ci de pe locul unde „Horea a început revolta împotriva stăpânirii”²²⁵. Teodor Balș este cutremurat de bogăția agricolă a Bărăganului și scrie poemul *Colectivizare*: „Când se întoarce soarele în sat/ un om străbate mările de aur/ înspăimântat de acel imens tezaur/ ce-neacă locul lui însingurat”. Figurile de stil caracteristice marelui Bărăgan cotropit de soare sunt înlocuite cu stilistica inconfundabilă a lui Fănuș Neagu, într-un peisaj hibernal, în *Ningea în Bărăgan* – o altă mare, de zăpadă de astă dată, înecă privirile cititorului care zăbovește²²⁶. Eugen Barbu publică un fragment din romanul *Șoseaua Nordului*, intitulat *Clipe grele*²²⁷, iar Tita Chiper se mulțumește cu o schiță în proză – *Preludiu*.

Poezia are din nou câștig de cauză. Genericul *Meridiane* îi adună laolaltă pe Tiberiu Utan (*La Ulianovk*), Demostene Boez (*Geniul libertății*), Dan Deșliu (*Grevă la Brooklyn*), Veronica Porumbacu (*Me-hug-Coreea*), Gica Iuteș (*Anotimp la Osviecim-Auschwitz*), Victor Tulbure (*La o despărțire*), Ion Brad (*Coloană mândră*), Eugen Frunză (*Nu, de trei ori!*), Octavian Paler (*Dimineața de sârbătoare*): „Dimineața salută orașul/ Cu salve solemne de lumină,/ Și orașu-i răspunde... / [...] Salve solemne/ bat la porțile viitorului/bat la aurul visului/ bat la porțile comunismului”²²⁸. Dragoș Vicol constată că *Tăt Banatu-i fruncea*²²⁹, Ion Brad simte lângă tâmpile adierea mătăsoasă a bății de aripă a unei păsări minunate²³⁰, iar Dan Hăulică, realist necorupt de visări nătânge afirmă răspicat că „Țărâtimea are nevoie de pământ” lucrat în colectivă²³¹. Mențiunile critice ale lui Perpessicius sunt îndreptate spre poetul Eugen Jebeleanu²³², dar și spre D. Th. Neculuță „primul nostru poet proletar”. Ștefan Iureș devine protagonistul rubricii *Generația lui*

²²² *Ibidem*, *Militarism*, p. 1.

²²³ *Ibidem*, p. 5.

²²⁴ *Ibidem*.

²²⁵ „Luceafărul”, anul II, nr. 8(19), „În sat la Horea”, p. 8–9.

²²⁶ *Ibidem*, p. 10–11.

²²⁷ „Luceafărul”, anul II, nr. 9(20), p. 3.

²²⁸ „Luceafărul”, anul II, nr. 9(20), p. 5.

²²⁹ *Ibidem*, p. 8–9.

²³⁰ *Ibidem*, *Pasărea măiastră*, p. 10.

²³¹ *Ibidem*, p. 11.

²³² *Ibidem*, *Lidice și Hiroșima*, p. 7.

23 August după rețetarul cunoscut: fișă bibliografică, portret generos și un amalgam de poeme edificatoare²³³ – cum ar fi: *Cuvântul spus la timp / Poeme citadine / Coloana prăbușită la Atena / Șosea pe valea Troțușului / Vedi Napoli / Acum! / Palatul Sultanului*. George Dan redescoperă *Dobrogea natală*²³⁴, iar Corneliu Leu face un reportaj pe aceeași temă²³⁵. Eusebiu Camilar scrie *Coroana de foc*²³⁶. Ștefan Luca prezintă cu duioșie povestea unui bătrân dintr-un sat unde pătrunde un aparat cu tranzistori, o adevărată minune pentru oamenii simpli ai timpului²³⁷. Versurile lui Radu Cârneli (Nucul) trec aproape neobservate pe lângă multitudinea de poeme străine scrise de Cesare Pavese / S. Quasimodo / Giuseppe Ungaretti / Ignazio Butetta / Umberto Sala / Sibilla Alerano. Fac muncă nobilă de traducători, plini de entuziasm revoluționar și dăruire tovarășească de excepție, Geo Dumitrescu, Maria Banuș, Dan Grigorescu, Romulus Vulpescu, Ion Brad și H. Grămescu²³⁸.

Al III-lea Congres al Scriitorilor Sovietici ocupă prima pagină a numărului 11(22) din 1 iunie 1959, cuvintele lui Mihai Beniuc aducând lumină celor ce trebuie să ia aminte la modelul sovietic. Ștefan Bănulescu se îndreaptă spre termocentralele de la Dornești²³⁹, Eugen Frunză adună în poeme *File de jurnal*²⁴⁰ – Veronica Porumbacu scrie *Momente muzicale*²⁴¹. Cineva își amintește de Ziua Internațională a Copiilor și acesta nu este altul decât Octav Pancu-Iași care alocă o întreagă pagină acestora, cu titlul rezonant *Ceea ce se cuvine*²⁴². Mihai Negulescu adună în imagini poetice versuri inspirate²⁴³. Ion Dodu Bălan comentează proza lui Petru Vintilă în cronică literară referitoare la *Linia vieții*, unde identifică o „nouă morală socialistă”²⁴⁴. Concluzia este că „Proza lui Vintilă este simplă și clară” pornind de la exemple de viață banale. *Profiluri literare*, rubrică susținută de Al. Oprea, are ca obiect de studiu pe Pop Simion²⁴⁵. Romul Munteanu analizează în tonuri negative *Teatrul lui Eugen Ionescu și pasiunea absurdului*²⁴⁶. Din start punctează „predilecția scriitorului pentru cazurile clinice”, în piesele sale înghesuindu-se „obsedați, nevropați, masochiști”, femei cu 2–3 nasuri și 9 degete la o mână...”²⁴⁷, o lume absurdă și de neînțeles. Silvian Iosifescu, în contramăsură, se întoarce la

²³³ În nr. 10/21 din 15 mai 1959, p. 5.

²³⁴ „Luceafărul”, anul II, nr. 10(21), 15 mai 1959, p. 1.

²³⁵ *Ibidem*, pp. 8/9.

²³⁶ *Ibidem*, p. 3.

²³⁷ *Ibidem*, *Butonul*, p. 15.

²³⁸ *Ibidem*, p. 10–11.

²³⁹ „Luceafărul”, anul II, nr. 11(22), 1 iunie, *Lampa lui Ilici*, p. 8–9.

²⁴⁰ *Ibidem*, p. 5.

²⁴¹ *Ibidem*, p. 1.

²⁴² *Ibidem*, p. 4.

²⁴³ „Luceafărul”, nr. 11(22), 1 iunie, 1959, *Marea sub creste*, p. 8–9.

²⁴⁴ *Ibidem*, p. 7.

²⁴⁵ *Ibidem*, p. 10.

²⁴⁶ *Ibidem*.

²⁴⁷ *Ibidem*, p. 15.

Temele și viața reprezentate masiv în literatură: „Realismul socialist ierarhizează temele, tocmai pentru că surprinde mai adânc esența realității și pentru că urmărește să sporească puterea operei de a influența, de a educa”²⁴⁸. Ziua de 15 iunie 1959 este dedicată lui Eminescu. Eusebiu Camilar scrie un articol de fond cu numele marelui poet și, surpriză, Mihai Beniuc este fotografiat lângă sculptura masivă a lui Eminescu, undeva în București. Ceea ce surprinde este explicația adăugată în subsolul fotografiei: „Nu răsaduri plăpânde!”²⁴⁹ Subtilitatea este greu de descifrat și după atâția zeci de ani, dar poate gândul intim al lui Beniuc nu e greu de descifrat: îndrăzne să se compare cu marele poet al neamului și spera să aibă aceeași notorietate în cultura socialistă. Nu răsaduri plăpânde lângă statuia lui Eminescu, ci oameni (poeți) puternici, care să cânte în versuri de glorie transformările revoluționare ale vremii! Adică oameni pe măsura lui.

Mijlocul de iulie este străbătut de emoția celui de-al VII-lea Festival Mondial al Tineretului desfășurat la Viena, ceea ce-l determină pe Marcel Breslașu să scrie, sânguincios, un articol de fond *Pace și prietenie*, iar Violeta Zamfirescu se conformează rapid și scrie un poem plin de simțire: „Ce mulți porumbei!/Dănuie crengi de măslini printre ei”²⁵⁰. Maria Banuș are o dilemă existențială „Puteam fi un mic funigel...”, rezolvată imediat de partid: „Partidului viața-mi închei!” scrie poeta în final, edificată²⁵¹. Nicolae Dumbravă scrie un poem-litanie, în care refrenul, repetat obsesiv devine cantabil ca un dangăt de clopot: „Undeva pe frontul de apus/ i-a fost dat flăcăului să cadă”²⁵². Ion Lancrânjan publică un fragment din romanul *Cordovanii* – a cărui acțiune se petrece în 1947, la cumpăna regimurilor politice²⁵³. Poet tânăr, Ion Horea intră în vizorul rubricii *Generația lui 23 August* și sunt adunate poeme mai lungi sau mai scurte²⁵⁴. Ceea ce este cu adevărat interesant este „recitalul” scriitoricesc pe care îl face din nou Ion Dodu Bălan. În numărul anterior publicase note critice de bun-simț pentru poezia lui Mihai Beniuc²⁵⁵, în cel din numărul următor își îndreaptă atenția asupra lui Eugen Barbu care publicase *Oaie și ai săi*²⁵⁶. Perpessicius își continuă periplul critic în analiza operei lui *Camil Petrescu și teatrul*, așa cum își intitulează articolul. Valeriu Râpeanu scrie, la modul declarativ, că a apărut *Un nou dramaturg – Paul Everac* pe numele lui²⁵⁷, despre care se va mai auzi.

Mihai Beniuc părăsește sectorul liric și scrie o schiță în proză *În zorii zilei*²⁵⁸. Bineînțeles „zorii” sunt izbânda în ziua cea mai lungă a comunismului. Personajul

²⁴⁸ *Ibidem*, p. 16.

²⁴⁹ „Luceafărul”, nr. 12(23), 15 iunie, 1959, p. 1.

²⁵⁰ „Luceafărul”, nr. 14(25), 15 iulie 1959, *Festival*, p. 1.

²⁵¹ *Ibidem*, poemul *Partidului meu*, p. 1.

²⁵² *Ibidem*, *Un soldat*, p. 3.

²⁵³ *Ibidem*, *Peste Murăș, peste tău*, p. 13.

²⁵⁴ *Ibidem*, p. 5.

²⁵⁵ „Luceafărul”, nr. 13(24), 1959, *Cu un ceas mai devreme*, Mihai Beniuc, p. 7.

²⁵⁶ „Luceafărul”, nr. 14(25), 1959, p. 7.

²⁵⁷ *Ibidem*, p. 10.

²⁵⁸ „Luceafărul”, nr. 15(26) din 1 august 1959, p. 3.

principal este o comunistă care își apără cu dârzenie „visul cel mai frumos al omenirii” care, iată, devenea o realitate palpabilă și pentru care poți să-ți dorești să mori. Să mori pentru visul unei întregi omeniri, ce poate fi mai nobil? Așa că Sașa Pană adresează, în versuri, urarea către țară *La mulți ani!*²⁵⁹. Dar în luna august se sărbătoresc – și nu oricum – cincisprezece ani de la Eliberare. Și iar se încolonează poeții disciplinați, să cânte ode țării, republicii și oamenilor ei. Genericul este gata: *Lumină-i steagul nostru-n zare*. Răspund la apel Octavian Paler (*Știu*), Valeriu Boiculescu (*Noapte de August*), Florența Albu (*Tinerețea noastră*), Gheorghe Tomozei (*Un singur cuvânt*), Ion Crânguleanu (*Iluminare*), Mihai Negulescu (*Totdeauna*), Ilarie Ilinoveanu (*Câmpie fără haturi*)²⁶⁰. Ion Dodu Bălan a scris cronica literară la *Jurnal de front* – de Haralamb Zincă²⁶¹. Petru Vintilă scrie *Cântarea României*²⁶² în care ridică în slăvi cooperativizarea ce cuprinsese țara: „În 1940 lipseau 1 000 000 de pluguri de lemn și 1 000 000 de țărani arau pământul lor sărac cu unghiile...” Pentru Miha Dragomir *La început a fost sfârșitul*²⁶³ și a scris teribila propoziție ce avea să-i aducă lauri criticii: „Începea ziua de 24 august 1944”. Lucian Raicu execută cu precizie de chirurg o radiografie a condiției literaturii în trecutul imperialist și prezentul promițător. Identifică scriitorul cu „artistul autenticului, prezentului”²⁶⁴. Despre *Tinerețea bătrânului oraș* (Iași) sunt somați să scrie poeme Dumitru Ignea, Toma George Maiorescu și Suzana Delciu. Poeta a scris poemul *Ce tare băteau tobele* – rememorând de anii negri, când soldații erau chemați la oaste prin bubuitul tobelor la sate și anunțuri sumbre din partea stăpânirii imperialiste. „Orchestra macabră – războiul – s-a dus,/ Dar cântul durerii mai trebuie spus”²⁶⁵ generațiilor tinere care se bucură de lumina păcii. Tiberiu Utan scrie poemul *Cincisprezece flăcări* – poem în cinstea lui august revoluționar, iar Mihai Beniuc *Așezămintele de viață nouă*²⁶⁶. Haralamb Zincă aduce²⁶⁷, un fragment din romanul *Dintre sute de catarge*, cu titlul sintetic *Un prizonier a evadat*, unde este foarte atent folosită recuzita de succes: partizanii, tifosul, rușii, românii și un război care a distrus seva tinereții. Constanța Buzea, tânăra poetă de 18 ani, scrie poemul *Să ne apărăm răsăritul*²⁶⁸. „Pentru cei de-o generație cu mine/ Soarele a răsărit pe ruine” declamă tânăra poetesă patetic. Mihai Negulescu privește munca oamenilor *La baraj*, iar Nicolae Tăutu își permite să privească peste umăr, la trecut, în poemul *Retrospectivă*. Mihail Novicov îi cheamă pe toți să cerceteze mai atent problemele prezentului în rubrica *Pe drumul*

²⁵⁹ *Ibidem*, p. 2.

²⁶⁰ *Ibidem*, p. 5.

²⁶¹ *Ibidem*, p. 7.

²⁶² *Ibidem*, p. 8–9.

²⁶³ *Ibidem*, p. 10.

²⁶⁴ *Ibidem*, *La lumina Revoluției*, p. 11

²⁶⁵ *Ibidem*, p. 15.

²⁶⁶ „Luceafărul”, nr. 16(27) din 15 august 1959, p. 1.

²⁶⁷ *Ibidem*, p. 4.

²⁶⁸ *Ibidem*, p. 5.

*Realismului socialist*²⁶⁹. Schița lui Petru Vintilă *O sută doisprezece* este pusă în umbră de rubrica generoasă *Generația lui 23 August* – care îl are în centrul atenției figura tânărului reporter Pop Simion –, dar și de rubrica *Stele fără număr* – unde scriu poeme avântate noi poeți: Adrian Mușiu (*Glasul camerelor de gazare*), Nicolae Dragoș (*Pescăruș / După război*) și I. Țârlea care găsește un titlu de poem foarte inspirat: *Zorii să-mi stea răcoroși în aripi*²⁷⁰. Dar vine septembrie, și ritmurile defilărilor „în zi de august 23” s-au estompat²⁷¹, iar Alexandru Andrițoiu, poet cu notorietate de-acum, publică poemul *Măsura nemuririi*, cu versuri în „grav și simplu spirit de partid”. Dumitru Micu trece în revistă *Succesele romanului din anii puterii populare*²⁷². Versuri de Valeriu Gorunescu completează rubrica *Profil liric*²⁷³, iar schița lui Sütő András – *Karikas risipitorul*²⁷⁴ demonstrează democrația desăvârșită: scriitorii maghiari aveau drept de liberă exprimare artistică.

Un titlu atrage în mod voit atenția cititorului: *500 de ani de atestare documentară a Bucureștiului*²⁷⁵. Revista îmbracă haine de sărbătoare, o fotografie gigant – panoramă a unui București cu clădiri nefiresc de albe, cartiere întregi, oameni văzuți ca furnicile de undeva de sus, apoi imagini la nivelul străzii, chipuri fericite, copii și foarte multe flori. Mișu Dragomir scrie versuri închinat celui mai mare oraș al țării, grupate simplu în *Iarnă, Vară, Primăvară, Toamnă*, din care poezia *Grădina* surprinde cu câteva imagini poetice, cum ar fi „Sunt grădinarul florilor de piatră”. Mai vorbesc frumos despre Bucureștii vechi Maria Tănase²⁷⁶, dar mai puțin frumos Eugen Barbu care face o perspectivă de imaginație: *Cuțarida – azi*. Radu Boureanu readuce lucrurile în făgașul normalității scriind *Orașul înviat*, o adevărată pagină lirică²⁷⁷; Ion Dodu Bălan semnează cronică literară închinată lui Marin Preda (publicase *Îndrăzneala*) și face un comentariu de bun simț: „Anton Modan din *Îndrăzneala* e frate bun cu Ilie Barbu din *Desfășurarea* și cu Vasile Bodescu din *Ferestre întunecate*²⁷⁸. Asta ar însemna, desigur, că operele scriitorului pot fi minunate... surori”. În numărul din 15 octombrie 1959 apare un *Pastel* de Dan Deșliu²⁷⁹. Ce-i drept, nu publicase de mult timp, dar imediat simte în ceafă respirația nerăbdătoare a lui Fănuș Neagu, tot mai vocal în ultimul timp – *Ei s-au întors acasă*²⁸⁰ – și pe cea a lui Mișu Dragomir care publică

²⁶⁹ *Ibidem*, p. 6.

²⁷⁰ *Ibidem*, p. 14.

²⁷¹ „Luceafărul”, nr. 17(28), 1 septembrie 1959, p. 1.

²⁷² *Ibidem*, p. 11.

²⁷³ *Ibidem*, p. 5.

²⁷⁴ *Ibidem*, p. 4.

²⁷⁵ „Luceafărul”, nr. 18(29) din 15 septembrie 1959, p. 1.

²⁷⁶ *Ibidem*, p. 4.

²⁷⁷ *Ibidem*, p. 5.

²⁷⁸ *Ibidem*, p. 7.

²⁷⁹ „Luceafărul”, nr. 20(31), p. 1.

²⁸⁰ *Ibidem*, p. 3.

secvența *Unsprezece nopți* – fragment din romanul *La început a fost sfârșitul*²⁸¹. Gica Iuteș scrie un reportaj, *Imagini din Valea Jiului*, acompaniată de lirismul lui Cezar Drăgoi – *Pădurea neagră, de cărbuni*²⁸²: „S-au întâlnit pădurile cu Constelația subpământeană”. O întreagă pagină este rezervată poeziei. Florența Albu (*La Smolnâi*), Teodor Balș (*Sub adierea dulce a vântului de sud*), Octavian Paler (*Căciula albastră*) sau Mihai Negulescu (*Maiakovski*) vin să potolească setea de poezie nouă a cititorilor²⁸³. Perpessicius scrie despre *Spătarul Nicolae Milescu* și călătoriile sale minunate²⁸⁴ la binecunoscuta rubrică *Însemnări critice*. Luna noiembrie vine cu Aniversarea Marii Revoluții Socialiste din Octombrie și toate forțele scriitoricești „cântă” momentul cu abnegație. Acum Perpessicius nu poate face spirit de frondă și analizează cu simț de răspundere opera lui Mihail Șolohov *Pe Donul liniștit*²⁸⁵, iar Ion Dodu Bălan pune apariția volumului *Opere – XVII*, de Mihail Sadoveanu *Sub semnul revoluției*²⁸⁶. O *Tabletă* semnată de Tudor Arghezi deschide prima pagină a editorialului din mijloc de decembrie 1959²⁸⁷, unde se recunoaște spiritul arghezian și... limba ascuțită ceva mai domolită: „În ultimii 50 de ani am văzut Bucureștii toată ziua, toată vremea frumoși, scufundați într-o grădină cât o țară”. Aproape că sună ca o declarație de dragoste. Imediat²⁸⁸, Ion Rotaru se arată nemulțumit de modul cum se preda literatura română în școli și face *Observații pe marginea manualului de teoria literaturii*, observații pentru cei atenți la problemele literaturii în ansamblul ei. Dan Deșliu este nemulțumit de prestația unor „poeți tineri”²⁸⁹. Se simțea, probabil, vulnerabil în fața atâtor poeți deveniți peste noapte vedete. Ilie Purcaru, Ion Băieșu și Vintilă Ornaru se grăbesc să găsească *Eroi ai muncii socialiste*²⁹⁰. Lui Pompiliu Marcea i se pare că descoperă multe *Probleme de compoziție în genul scurt*²⁹¹, pe care vrea să le elucideze. Ion Horea scrie un poem (*Eu mai rămân*)²⁹² în care pare să răspundă nemulțumirilor punctate de Dan Deșliu legate de poezii (prea) tineri ridicați la rangul de poet de curte: „Nu-mi cereți astăzi să mă întorc devreme,/ Între pereții casei primitori.../ Eu mai rămân trezit, și dintre vise/ Adun poemul nopților și-l scriu”, scrie curajos Ion Horea. Mihai Negulescu nu poate uita trecerea în neființă a lui Nicolae Labiș, în urmă cu trei ani: „Cu zorile – pe-ai zilei țărmi albaștri./

²⁸¹ *Ibidem*, p. 3–4.

²⁸² *Ibidem*, p. 8–9.

²⁸³ *Ibidem*, p. 5.

²⁸⁴ *Ibidem*, p. 7.

²⁸⁵ „Luceafărul”, nr. 21(32), 1 noiembrie, 1959, p. 7.

²⁸⁶ *Ibidem*.

²⁸⁷ „Luceafărul”, nr. 24(35) din 15 decembrie 1959, p. 1.

²⁸⁸ *Ibidem*, p. 3.

²⁸⁹ *Ibidem*, articolul *Despre ce este vorba?*, p. 5.

²⁹⁰ *Ibidem*, p. 6–7.

²⁹¹ *Ibidem*, p. 10.

²⁹² *Ibidem*, p. 5.

Și-acum îl mai adastă cărării;/ Și ce-aproape de pământ trec aștrii/ Prelinși în zări, încet, cu pașii lui...”²⁹³.

Anul 1960 bate la ușă. Scriitorii strâng rândurile. Vremurile se schimbă, perspectivele sunt altele și ei trebuie să fie atenți să nu piardă pozițiile de frunte câștigate cu atâta trudă. Și nici privilegiile, se înțelege!

Și totuși... În 1960 Vintilă Horia obține Premiul Goncourt²⁹⁴ pentru romanul *Dumnezeu s-a născut în exil*. Jocurile comuniștilor au câștig de cauză și romancierul renunță la premiul meritat, așa cum procedase și Boris Pasternak cu ceva vreme în urmă. Cartea unei „noi religii [...] a sfârșitului unei lumi, este un eseu despre îmbătrânire, uzură fizică, boală și moarte”²⁹⁵. Petru Dumitriu a fost cel mai prolific scriitor al deceniului șase. Cunoșcând multe limbi străine, cu studii de filosofie făcute în Germania, devine vedeta noii orânduiri. Scrie *Drum fără pulbere* (în 1951), un „roman uriaș”²⁹⁶, despre Canalul Dunăre – Marea Neagră, obiectiv deosebit al elitei politice. Și totuși, în 1960 alege exilul. Scrie *Ne întâlnim la judecata de apoi*, pentru a-și justifica alegerea. Critica vremii l-a omagiat înainte de exil: „Opera sa de până acum este semnificativă pentru ilustrarea rolului luptei dusă de partid în vederea lămuririi intelectualității patriei noastre, este semnificativă pentru evoluția ca om și ca scriitor a lui Petru Dumitriu pentru evoluția prozei noastre în general”²⁹⁷.

Se clatină imperii, apar dictaturi proletare, iar cei care nu mai sunt de trebuință, în pas cu timpul, trebuie să plece. Și din viață. Și din istorie.

Atitudinea scriitorilor, a oamenilor de presă nevoiți să trăiască în totalitarism rămâne, până la urmă, un act de curaj. Cenzura era atât de atentă la ezitări, lipsuri sau nuanțe ambigui încât tind să cred că au scris din pasiunea pentru scris. Au fost mai întâi prizonierii pasiunii lor și mai apoi prizonierii epocii tulburi în care au viețuit și supraviețuit. Au crezut sincer că lumea se va schimba în bine, că va fi mai bună, că alții, înaintea lor, au gândit mai mult și mai bine în locul lor de s-au schimbat rosturile lumii din temelii. Pentru asta au alergat pe șantierul în construcție ale țării, au intervievat muncitori din uzine, fierari-betoniști, țărani tractoriști, au urmărit cum se strângea recolta de grâu în iulie fierbinte, în Bărăgan, au asistat la primele șarje de oțel din combinate siderurgice, au coborât în minele de cărbune, au participat la congrese, festivaluri ale tinerilor, au mers în pas de defilare, au

²⁹³ *Ibidem*, poemul *Bronz*, p. 10.

²⁹⁴ Suspectat de apropierea de mișcarea legionară, acest premiu nu i-a mai fost înmănat, dar atât Vintilă Horia, cât și apropiații săi au denunțat implicarea Securității pentru calomniere și dezinformare.

²⁹⁵ Cornel Ungureanu, *La vest de Eden – O introducere în literatura exilului. Istorie și critică literară*, Timișoara, Editura Amarcord, 1995, p. 125–127.

²⁹⁶ *Ibidem*, p. 143.

²⁹⁷ Ion Vitner, *Evoluția prozei lui Petru Dumitriu*, I–II, în „Contemporanul”, nr. 159–160, 21–28 octombrie, 1949, p. 2.

strigat lozinci. Cei mai norocoși dintre ei au vizitat țări exotice din marea uniune a țării sovietelor, și-au făcut autocritica în ședințe de partid interminabile.

Și cum altceva nu știau să facă decât să aștearnă slove pe hârtie, asta au făcut, cu destoinicie. Înainte de toate au scris. Din toată inima sau au acceptat compromisul, apoi s-au obișnuit cu noul lor stil de exprimare în cotidianul devenit călduț și cu ceva beneficii materiale meritate, apoi li s-a părut totul firesc. Astăzi opera lor nu mai interesează. Doar istoria literară este obligată să amintească despre strădania celor care au umplut pagini de ziare, de periodice și au scris, declarativ unii, convinși alții, despre „fericirea” de a trăi în vremuri „preafericite”.

Sub toate aceste vremuri ale „experimentului comunist” au trăit oameni.

BIBLIOGRAFIE CRITICĂ SELECTIVĂ

A. Istorii și dicționare literare. Antologii:

Cronologia vieții literare românești, Perioada postbelică, volumele I–X, 1944–1965, coordonator acad. Eugen Simion, Academia Română, Fundația Națională pentru Știință și Artă, Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”, Editura Muzeului Literaturii Române – 2010: vol. I, 1944–1945 pref.: acad. Eugen Simion, coord. Andrei Grigor; vol. II, 1946–1947; vol. III, 1948. 2011: vol. IV, 1949–1950; vol. V, 1951–1953; vol. VI, 1954–1955; vol. VII, 1956–1957; vol. VIII, 1958–1959, 2012; vol. IX, 1960–1962; 2012: vol. X, 1963–1964.

Dicționar general al literaturii române, I–IV, Academia Română, Editura Univers Enciclopedic, 2005, coordonatori: Marian Papahagi, Aurel Sasu, Mircea Zăciu.

Dicționarul esențial al scriitorilor români, coordonatori: Marian Papahagi, Aurel Sasu, Mircea Zăciu, Academia Română, Editura Albatros, 2000.

B. Studii în volume:

Antofi, Simona, Doinița Milea (coord.), *Frontiere culturale și literatura*, Galați, Editura Europlus, 2006.

Astaloș, George, *Fie pâinea cât de rea, tot mai bine-i la Paris. Interviuuri 1989–1994*, București, Editura Fundației Culturale Române, 1996.

Aucouturier, Michel, *Realismul socialist*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2001.

Betea, Lavinia, *Psihologie politică. Individ, lider, mulțime în regimul comunist*, Iași, Editura Polirom, 2001.

Betea, Lavinia, *Lucrețiu Pătrășcanu – moartea unui lider comunist*, București, Editura Humanitas, 2001.

Boia, Lucian, *Istorie și mit în conștiința românească*, București, Editura Humanitas, 1997.

Braudel, Ferdinand, *Gramatica civilizațiilor*, București, Editura Meridiane, 1994.

Buzincu, Aurel, *Literatura română și realismul socialist, 1944–1965*, Suceava, Editura Universității, 2003.

Carandino, Nicolae, *Rezistența – prima condiție*, București, Editura Fundației Pro, 2000.

Cernat, Paul, Ion Manolescu, Angelo Mitchievici, Ioan Stanomir, *Explorări în comunismul românesc*, vol. I și II (Colecția Plural M), Editura Polirom, Iași, 2004–2005.

Cernat, Paul și colaboratorii, *Explorări în comunismul românesc*, vol. I, II, III, Iași, Editura Polirom, 2008.

Cesereanu, Ruxandra, *Comunism și represiune în România. Istoria tematică a unui fratricid natural* (Colecția Plural M), Editura Polirom, Iași, 2006.

Cioran, Emil, *Schimbarea la față a României*, București, Editura Humanitas, 1998.

Chișu, Lucian, Laurențiu Hanganu, *Literatura în epoca totalitarismului. Perioada 1945–1965 în cultura română*, București, Editura Printech, 2008.

Cioran, Emil, *Exerciții de admirație. Eseuri și portrete*, traducere din franceză de Emanoil Marcu, ediția a doua, revăzută, București, Editura Humanitas, 1997 – Gallimard, 1986.

- Cioran, Emil, *Ispita de a exista*, traducere din franceză de Emanoil Marcu, București, Editura Humanitas, 2002 – Gallimard, 1956.
- Cioran, Emil, *Istorie și utopie*, traducere din franceză de Emanoil Marcu, București, Editura Humanitas, 2011.
- Cioran, Emil, *Pe culmile disperării*, București, Editura Humanitas, 1990.
- Cioran, Emil, *Schimbarea la față a României*, București, Editura Humanitas, 1990.
- Cioran, Emil, *Scrisori către cei de-acasă*. Stabilirea textului Gabriel Liiceanu și Theodor Enescu, traducere din franceză de Tania Radu, note și indici de Dan C. Mihăilescu, București, Editura Humanitas, 2004.
- Cioran, Emil, *Silogismele amărăciunii*, traducere din franceză: Nicolae Bărnă, București, Editura Humanitas, 1992 – Gallimard, 1980.
- Cioran, Emil, *Tratat de descompunere*, traducere din franceză de Irina Mavrodin, București, Editura Humanitas, 1996 – Gallimard 1949.
- Cioran, Emil, *Țara mea*, București, Editura Humanitas, 1996.
- Cristea, Mihaela, *Reconstituiri necesare*, Iași, Editura Polirom, 2005.
- Corbea, Ileana, Florescu, Nicolae, *Resemnarea cavalerilor – reevaluări critice și memorialistice ale literaturii exilului*, Editura Jurnalul Literar, 2002.
- Craia, Sultana, *Îngeri, demoni și muieri. O istorie a personajelor feminine în literatura română*, București, Editura Univers Enciclopedic, 1999.
- Crihană, Alina Daniela, *Scriitorul postbelic și „teroarea istoriei”. Dileme și (re)construcții în poveștile vieții*, București, Editura Muzeului Național al Literaturii Române, Colecția Aula Magna, 2013.
- Dennis Deletant, *Teroarea comunistă în România*, traducere de Lucian Leuștean, Iași, Editura Polirom, 2001.
- Ficeac, Bogdan, *Cenzura comunistă și „formarea omului”*, București, Editura Nemira, 1999.
- Frunză, Victor, *Istoria stalinismului în România*, București, Editura Humanitas, 1990.
- Gabanyi, Aneneli Ute, *Literatura și politica în România după 1945*, București, Editura Fundației Culturale Române, 2001.
- Golu, Mihai, *Dimensiunea psihologică a Totalitarismului. Cazul regimului comunist*, în *Arhivele Totalitarismului* (nr. 2–3/1998).
- Hanganu, Ion, *Reviste și curente în evoluția literaturii române*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1978.
- Hanganu, Ion, *Presa literară românească – articole-program de ziare și reviste (două volume) – 1789–1948*, introducere de D. Micu, București, Editura pentru Literatură, 1968.
- Hangiu, Ion, *Dicționarul presei literare românești – 1790–2000*, ediția a III-a, București, Editura Institutului Cultural Român, 2009.
- Ifrim, Nicoleta, *Identitate culturală și integrare europeană. Perspective critice asupra discursului identitar românesc în perioada postdecembristă*, București, Editura Muzeului Național al Literaturii Române, Colecția Aula Magna, 2013.
- Istrate, Ion, *Panorama romanului proletcultist*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2003.
- Manolescu, Florin, *Enciclopedia exilului literar românesc – 1945–1989*, (scriitori, reviste, instituții, organizații), București, Editura Compania, 2003.
- Medvedev, A. Roy, *Despre Stalin și stalinism*, București, Editura Humanitas, 1991.
- Mihăiescu, C. Dan, *Privind înapoi cu orbire*, în „Ziarul de duminică”, supliment al „Ziarului financiar”, 14 ianuarie 2005.
- Milea, Doinița, *Spațiul cultural și forme literare în secolul al XX-lea. Reconfigurări*, vol. I. *Aspecte ale mișcării formelor narrative*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 2005.
- Milosz, Czesław, *Gândirea captivă. Eseu despre logocrațiile populare*, traducere din limba polonă de Constantin Geambașu, București, Editura Humanitas, 1999.

- Miłosz, Czesław, *Europa natală*, București, Editura Univers, 1999.
- Mocanu, Marin Radu, *Cazarma scriitorilor*, București, Editura Libra, 1998.
- Neagoe, Elisabeta, *Problematika culturii personalității. Cazul Jar*, arhivele Securității, București, Editura Nemira, 2004.
- Neculau, Adrian, *Viața cotidiană în comunism*, Iași, Editura Polirom, 2004.
- Negrici, Eugen, *Literatura română sub comunism. Poezia/Proza*, București, Editura Fundației PRO, 2003.
- Niculescu, Adrian, *Din exil/după exil*, București, Editura Univers, 1998.
- Niculescu-Mizil, Paul, *O istorie trăită. Memorii*, București, Editura Enciclopedică, 2002; *De la Comintern la comunism național. Despre consfătuirea partidelor comuniste și muncitorești, Moscova, 1969*, București, Editura Evenimentul Românesc, 2001.
- Nistor, Paul Viorel, *Înfruntând Vestul*, București, Editura Vreamea, 2008.
- Nițescu, Marin, *Sub zodia proletcultismului*, București, Editura Humanitas, 1995.
- Piru, Alexandru, *Panorama deceniului literar românesc – 1940–1950*, București, Editura pentru Literatură, 1968.
- Păiușan, Cristina, și colaboratorii, *Regimul comunist din România (cronologiu politic) 1945–1989*, București, Editura Tritonic, 2002.
- Popescu, Florentin, *Detenția și sfârșitul lui Vasile Voiculescu*, București, Editura Vestala, 2000.
- Popovici, Titus, *Setea*, București, Editura Eminescu, 1974.
- Preda, Cristian, *Staulul și sirena. Dilemele unui marxist român*, București, Editura Nemira, 2002.
- Preda, Marin, *Ferestre întunecate*, în volumul de nuvele *Desfășurarea*, București, Editura Tineretului, 1960.
- Retegan, Mihail, *Regimul comunist din România. O cronică politică*, București, Editura Tritonic, 2002.
- Ricoeur, Paul, *Memoria, istoria, uitarea*, Timișoara, Editura Amarcord, 2001.
- Selejan, Ana, *Trădarea intelectualilor*, 1992, *Reeducare și prigoană – 1944–1951*, 2007, *Întemeietori și capodopere – 1949–1953*, 2008, *Bătălii pe frontul literar – 1952–1953*, 2008 (Critică și istorie literară, edițiile I și II adăugite), *Bătălii pe frontul literar – 1955–1956*, 1998 (Critică și istorie literară, edițiile I și II adăugite), *Bătălii pe frontul literar – 1957–1958*, 1999 (Critică și istorie literară, edițiile I și II adăugite), Iași, Editura Polirom, 2006–2008.
- Sfetcu, Paul, *13 ani în anticamera lui Dej*, selecție, introducere și note de Lavinia Betea, București, Editura Fundației Culturale Române, 2000.
- Spiridon, Vasile, *Perna cu ace*, I (*Din vremea întunecatului deceniu*), Iași, Editura Timpul, 2004.
- Tănase, Stelian, *Elite și societate. Guvernarea Gheorghiu-Dej*, București, Editura Humanitas, 1998.
- Thom, Françoise, *Sfârșiturile comunismului*, Iași, Editura Polirom, 1996.
- Tismăneanu, Vladimir, *Mizeria utopiei. Criza ideologiei marxiste în Europa răsăriteană*, Iași, Editura Polirom, 1997; *Stalinism pentru eternitate. O istorie politică a comunismului românesc*, Iași, Editura Polirom, 2005.
- Tismăneanu, Vladimir, *Crepusculul ideologiilor radicale în Europa de Est*, București, Editura Athena, 1995.
- Tismăneanu, Vladimir, *Reinventarea politicului în Europa răsăriteană. De la Stalin la Havel*, Iași, Editura Polirom, 1997.
- Tismăneanu, Vladimir, *Stalinism pentru veșnicie*, în revista „22”, nr. 655/ 1–7 iunie 2003.
- Tismăneanu, Vladimir, Vasile Cristian, *Perfectul acrobat. Leonte Răutu. Măștile râului*, București, Editura Humanitas, 2008; *Reinventarea politicului în Europa răsăriteană. De la Stalin la Havel*, Iași, Editura Polirom, 1997.
- Țugui, Pavel, *Amurgul Demiurgilor. Arghezi, Blaga, Călinescu* (Dosare literare), Colecția „Mărturisiri”, București, Editura Floarea Darurilor, 1998.
- Țugui, Pavel, *Scriitori și compozitori în lupta cu cenzura comunistă*, București, Editura Albatros, 2006.
- Ungureanu, Corneliu, *La Vest de Eden. O introducere în literatura exilului. Istorie și critică literară*, Timișoara, Editura Amarcord, 1995.
- Wunenburger, Jacques, *Imaginariul politicului*, București, Editura Paideea, 2005.

C. Articole în colecții de presă actuale:

- * * Constantin, Letiția, *Instrumente ale agitației culturale – în perioada 1944–1954*, în „România literară”, nr. 19/2009.
- Lasconi, Elisabeta, *Moara cu noroc sau biruirea balaurului*, în „Adevărul literar și artistic”, anul XI, nr. 605, februarie 2002.
- * * Manolescu, Nicolae, *Realismul socialist. Literatura „nouă”*, în revista „Vatra”, nr. 9–10/2004.
- Preda, Cristian, *Constantin Dobrogeanu-Gherea în lectura postbelică din România*, în revista „Studio Politică”, 2002.
- * * Verzea Cristea, Mihaela, *Desovietizarea culturii române la începutul deceniului șapte*, în „Arhivele Totalitarismului”, nr. 36–37 (3–4. 2002).

D. Colecții de presă din epocă:

- „Almanahul literar”, 1949.
- „Gazeta literară”, 1957.
- „Luceafărul”, 1958.
- „Steaua”, 1960, 1961.
- „Tânărul scriitor”, 1952.

E. Sitografie:

a. Articole. Reviste on-line și alte referințe electronice:

- Anghel, Petre, *Realismul socialist e în floare, literatura sub brazdă*, în „Rețeaua literară”, 11 august 2010, disponibil la adresa: <http://reteualiterara.ning.com/profiles/blogs/realismul-socialist-e-in>.
- Brăileanu, Răzvan, *Exilul, o traumă privilegiată*. Consemnare a dezbaterii cu același titlu, în revista „22”, anul XV (946), 23.04.2008, disponibil la adresa <http://www.revista22.ro/exilul-o-trauma-privilegiata-4505.html>.
- Constantin, Letiția, *Instrumente ale agitației culturale – în perioada 1944–1954*, în „România literară”, nr. 19/2009; disponibil la adresa: www.romlit.ro/instrumente_ale_agitatiei_culturale_n_perioada_1944-1954.
- Salat, Levente, *Multiculturalismul în Europa Centrală și de Est*, în „Observator cultural”, nr. 434, iulie, articol disponibil la adresa http://www.observatorcultural.ro/Multiculturalismul-in-Europa-Centrala-si-de-Est*articleID_20211-articles_details.html.
- Scaro, Joseph Macé, *En exil*, în „Le magazine littéraire”, nr. 496, din 04/2010, articol disponibil pe <http://www.magazine-litteraire.com/mensuel/496/exil-01-04-2010-18922>.
- Ungureanu, Cornel, *Geopolitica și geografia literară*, în „România literară”, nr. 18 din 2004, articol consultat la data de 10.05.2010, disponibil pe http://www.romlit.ro/geopolitica-i-geografia_literar.

b. Alte site-uri:

- www.oglindaliterara.ro
- www.scriitoriromani.ro
- www.wikipedia.ro/
- www.crispediawww.observatorcultural.ro
- www.oglindaliterara.ro

ABSTRACT

Authors who had to live in a totalitarian environment published poetry, prose, drama, literary criticism or political articles in the press as power had them do. After the first years of Communism,

to remain present in the cultural world of Romanian literature, they write obediently, following the guidelines of socialist realism. The directives of the one party hierarchy appear in the lines of characters, but also in the words used by criticism, in which textual analysis becomes absurd. Censorship is a safety net for the authorities. The tendencies of the “new literature” crystalize and they remain in place for many decades. Today this work is only of interest to those who are passionate about literary criticism and history.

Key-words: authors, press, power, obedience, socialist realism, censorship, “new literature”.